

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra mezinárodního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Společnost v mezinárodním právu
soukromém**

Petr Leták

Vedoucí práce: JUDr. Milan Müller, Ph.D., LL.M

Plzeň, 2018

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce JUDr. Milanu Müllerovi, Ph.D., LL.M za vedení této práce a cenné rady při jejím zpracování.

Zároveň děkuji svým rodičům za jejich podporu po celou dobu mého studia, a také mé partnerce Alžbětě za oporu.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 20. března 2018

Petr Leták

1	Úvod	3
2	Vymezení základních pojmů	6
2.1	Společnost.....	6
2.2	K mezinárodnímu právu soukromému obecně.....	7
2.2.1	Mezinárodní prvek.....	7
2.2.2	Normy mezinárodního práva soukromého.....	8
2.3	Právo Evropské unie a společnost.....	10
3	Právní formy společností a jejich historický vývoj	12
3.1	Pojem společnost	12
3.1.1	Právní subjektivita a svéprávnost	12
3.1.2	Delikt ní způsobilost	13
3.2	Společnosti v současnosti	13
3.2.1	Kapitálové obchodní společnosti	13
3.2.2	Osobní obchodní společnosti	17
3.2.3	Družstva	20
4	Osobní statut společnosti	27
4.1	Úvod do problematiky	27
4.1.1	Význam	28
4.2	Normy cizineckého práva	29
4.3	Jednotlivé teorie navázání	29
4.3.1	Teorie inkorporační	30
4.3.2	Teorie sídla	32
4.4	Alternativní přístupy	38
4.4.1	Teorie překrývání.....	38
4.4.2	Grasmannova diferenciační teorie	38
4.4.3	Teorie kontroly	39
5	Právní úprava osobního statutu v ČR	40
5.1	Vývoj právní úpravy osobního statutu do roku 1948.....	40
5.2	Vývoj právní úpravy osobního statutu do roku 1990.....	43
5.3	Inkorporační princip dle současné právní úpravy	45
5.3.1	§ 30 ZMPS	45
5.3.2	§ 3024 občanského zákoníku.....	47

5.4	Státní příslušnost společnosti	47
5.5	Skutečné sídlo společnosti	48
5.6	Úprava přeshraničního přemístění sídla v českém právu	49
5.6.1	Přeshraniční přemístění sídla dle občanského zákoníku	49
5.6.2	Přeshraniční přemístění sídla dle zákona o přeměnách	50
5.6.3	Zvláštní právní režim dle ZMPS.....	52
6	Společnosti a právo Evropské unie	54
6.1	Svoboda usazování	55
6.2	Judikatura Soudního dvora Evropské unie ke svobodě usazování	57
6.2.1	Fearon.....	57
6.2.2	Komise v Francie.....	58
6.2.3	Daily Mail.....	58
6.2.4	Centros	59
6.2.5	Überseering	60
6.2.6	Inspire Art.....	61
6.2.7	Cartesio.....	61
6.2.8	VALE.....	62
6.3	Nadnárodní formy společností	63
6.3.1	Evropské hospodářské zájmové sdružení (<i>EHZS</i>).....	64
6.3.2	Evropská společnost (<i>SE</i>)	64
6.3.3	Evropská družstevní společnost (<i>SCE</i>)	66
6.3.4	Societas Unius Personae (<i>SUP</i>)	67
7	Závěr	68
	Companies in private international law	70
	Seznam použitých zkratk	71
	Klíčová slova	72
	Použitá literatura	73

1 Úvod

Tématem mé diplomové práce je společnost v mezinárodním právu soukromém. V rámci tohoto tématu je potřebné se zvláště zaměřit na objasnění základních pojmů, historické souvislosti vedoucí k současnému stavu a následně pojednat o roli osobního statutu společnosti. Právě poslední zmiňované je v této práci nejvíce diskutované. Tato práce se zaměřuje na českou i evropskou úpravu osobního statutu a podává o ní výklad mnohdy obohacený o vlastní názor a úhel pohledu.

V rámci úpravy osobního statutu bude v této práci věnována značná část textu soutěžení teorie sídla a inkorporační teorie. Tato kolizně právní problematika provází celou českou i evropskou úpravu přeshraniční mobility společností. Jednotlivé teorie si navzájem v mnohém odporují a proto se domnívám, že rozebrání těchto dvou přístupů podrobněji i s přihlédnutím k judikatuře SDEU je zásadní.

Práce využívá komparativní a analyticko-deskriptivní metodu výkladu a z důvodu snahy zařadit také historické souvislosti a okolnosti vedoucí ke vzniku některých právních předpisů a forem společností je mnohdy využita zvláštní historická metoda výkladu.

Celková atraktivnost této práce by měla spočívat ve snaze pojmout téma alespoň z části odlišným způsobem než v pracích, kterých v této oblasti bylo od studentů práv zpracováno mnoho. S přihlédnutím k mnou vloženým vlastním názorům se tato práce v mnohém snaží najít postranní úmysl zákonodárce při vydávání nejrůznějších norem. Aktuálnost této problematice dodává neustále se zmenšující svět, ve kterém globalizovaná ekonomika je upřednostňována před vším ostatním. Význam právnických osob a především obchodních společností hraje stále větší roli v závodě k vrcholu, nebo je to spíše v závodě ke dnu?

Obchodní společnosti jsou bezpochyby nejčetnějším subjektem přeshraničního obchodu. Přeshraniční obchod je z velké části realizován „*velkými rybami*“ tj. takovými společnostmi, které mnohdy spadají do jurisdikce několika právních řádů, vůči sobě velmi odlišných. Nejen otázka samotné existence, ale i uspořádání vnitřních vztahů, je pro tyto subjekty nesmírně důležitým aspektem třeba jen z důvodů daňových. Proto přínos této práce vidím hlavně v objasnění kladných a záporných stránek jednotlivých teorií a shrnutí právní úpravy přeshraniční mobility společností.

Díky vstupu České republiky do Evropské unie je velká část této práce rovněž věnována evropské legislativě. Evropská unie je dle mého názoru aktivním hráčem na poli mezinárodního práva společností a její snaha o regulaci by měla být brána pozitivně. Samotná myšlenka svobody usazování zde byla od počátku založení EHS, ale myšlenka samotná nestačí k vytvoření fungujícího společného vnitřního trhu. Proto se evropský zákonodárce snaží reagovat na aktuální nedostatky. Způsoby, kterými EU reaguje na potřeby vnitřního trhu budou v práci rovněž blíže popsány.

Pro lepší orientaci následuje stručné shrnutí struktury této práce. Práce se rozděluje do sedmi hlavních kapitol.

Po úvodu následuje kapitola pojednávající o základních pojmech, kde jsem se pokusil vysvětlit nejdůležitější pojmy, se kterými v následujících kapitolách pracuji. Jedná se o pojmy společnost, mezinárodní právo soukromé, mezinárodní nebo-li přeshraniční prvek a jednotlivé druhy norem mezinárodního práva. Dále se zmiňuji o právu Evropské unie.

Třetí kapitola rozebírá jednotlivé právní formy společností na našem území. Tato kapitola se zdá být v kontextu s mezinárodním právem soukromým možná trochu nadbytečná, ale jsem toho názoru, že při vytváření celkového obrazu dnešního chápání osobního statutu společností, je třeba nastínit i vývoj jednotlivých druhů společností a také historické okolnosti jejich vzniku. Podstatná část je věnována historickému vývoji družstev.

Čtvrtá kapitola se potom věnuje osobnímu statutu a jednotlivým teoriím navázání s poukazem na historický vývoj převážně v zahraničí. Tato kapitola je spíše teoretickou částí a má hlavně informativní charakter, který je potřebný před kapitolou následující.

V páté kapitole je potom podrobněji rozebrána právní úprava osobního statutu v ČR, kde je z počátku věnována pozornost poválečným historickým okolnostem až do roku 1990 a dále je hlavní pozornost věnována občanskému zákoníku a zákonu o mezinárodním právu soukromém a předpisům jím předcházejících.

Šestá kapitola má čtenáře v nejasných otázkách buď utvrdit, nebo možná vyvolá dojem přesně opačný. Pojednává totiž o Evropské unii a její legislativě v souvislosti se svobodou usazování. V rámci této kapitoly je rovněž velká část věnována judikatuře SDEU, která mnohé objasňuje.

Poslední kapitola je závěrem této práce a shrnuje mé osobní poznatky při tvorbě této práce. Současně by měla čtenáře donutit se nad problematikou zamyslet.

2 Vymezení základních pojmů

2.1 Společnost

Společnost je jedním ze základních subjektů při realizaci kteréhokoliv obchodního jednání, především pak při realizaci mezinárodního obchodu. Nemusí se však vždy jednat pouze o obchod, kde se setkáváme s pojmem společnost. Pojem „společnost“ můžeme chápat v několika rovinách. V nejširším pojetí lze na společnost nahlížet jako na seskupení jednotlivců nebo sdružení majetku za účelem sledování společného cíle.

V užším pojetí, a pro tuto práci předmětnější, lze společnost považovat za právnickou osobu, která je dle zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, dále jen „ObčZ“ vymezena pozitivním a negativním způsobem. Jedná se o osobu odlišnou od fyzické osoby (negativní vymezení), nebo o organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, či takovou právní osobnost alespoň uzná (pozitivní vymezení). Český právní řád neobsahuje obecnou, univerzální definici, která by byla schopna sjednotit výklad napříč právními odvětvími, ve kterých se pojem právnická osoba vyskytuje.

Na základě odborné literatury lze vymezit jednotlivé pojmové znaky, které musí právnická osoba obsahovat. Mezi tyto znaky řadíme – právní subjektivita, způsobilost k právnímu jednání a deliktní způsobilost¹, uspořádání v organizační celek, majetková autonomie a účel.²

Společnostmi ve vztazích s mezinárodním prvkem jsou velmi jednoduše řečeno takové společnosti, které mají určitý vztah k alespoň dvěma státům, tzn. v některém svém aspektu zasahují do rámce jiného státu.³ Vystávají zde tedy otázky, kterým právním řádem se má daná společnost řídit. Co, nebo kdo stanoví, že to má být jeden, či druhý právní řád. Otázka rozhodného práva. A v neposlední řadě

---

¹ Více k těmto pojmům v kapitole 3.1.

² DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-326-5. Str. 264-266.

³ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 11

vymezení tzv. osobního statutu společnosti, nebo-li právního řádu, který je rozhodný pro posouzení právních otázek spojených s danou osobou (společností).⁴

2.2 K mezinárodnímu právu soukromému obecně

Mezinárodním právem soukromým se rozumí vztahy, upravující soukromoprávní poměry s mezinárodním prvkem. Tyto vztahy můžeme dělit do jednotlivých právních odvětví, nebo je rozdělit podle kritérií, tak jak o tom pojednává teorie práva – právní odvětví, právní instituty a jednotlivé právní normy.⁵ Jedná se tedy o soukromoprávní vztahy rodinného, pracovního a především práva občanského a obchodního s mezinárodním prvkem. Tyto vztahy upravují normy mezinárodního práva soukromého, které mohou být obsaženy jednak ve vnitrostátních předpisech a dále též v mezinárodních smlouvách.

2.2.1 Mezinárodní prvek

Mezinárodní, nebo-li cizí či přeshraniční prvek, určuje zvláštní povahu soukromoprávních poměrů a odlišuje mezinárodní právo soukromé od vnitrostátního práva rozděleného na jednotlivá právní odvětví.⁶ Jako každý právní vztah musí mít i vztahy s mezinárodním prvkem určité atributy, bez kterých by se o vztahy, v právním slova smyslu, nemohlo jednat. Mezi základní atributy právního vztahu patří: platná a především účinná právní norma, která stanoví požadující jednání subjektů právního vztahu. Jednání, se kterým daná norma spojuje vznik, změnu či zánik práv a povinnosti subjektů právního vztahu. Předpokladem právního vztahu jsou tedy právní norma a právní skutečnost.⁷ Dalším podstatným atributem je subjekt právního vztahu. Právní subjekt, aby mohl sám vystupovat v daném vztahu musí mít právní subjektivitu. Právní subjekt je nositelem subjektivních práv a právních povinností –

---

⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1 Str. 11.

⁵ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3806-521. Str. 125.

⁶ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-506-7. Str. 229.

⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3806-521. Str. 156.

jedná se o fyzické a právnické osoby.⁸ Posledním z podstatných atributů, pokud nebudu tuto teoretickou část pojímat příliš široce, ale zaměřím se pouze pro nezbytný výklad k pochopení následující řádků, je objekt právních vztahů. Zkráceně, o co v daném právním vztahu jde. Subjektivní práva a povinnosti a k čemu se vztahují.

Právní vztahy s mezinárodním prvkem se vyznačují soukromoprávními poměry u následujících prvků:

1. *Subjektu právního poměru* – jeden z účastníků právního poměru je příslušníkem cizího státu, právnická osoba, která ve vztahu vystupuje, nebo o které má být rozhodnuto, je založena podle cizího práva nebo má alespoň sídlo v zahraničí. Může se též jednat o případ, kdy jejími společníky jsou cizí osoby.⁹
2. *Skutečnosti právně významné* – právní úkon, událost nebo chování účastníka právně významné pro vznik a existenci právního poměru nastala nebo má nastat v zahraničí.¹⁰
3. *Předmětu právního poměru* – věci, práva a nehmotné výsledky lidské činnosti, jichž se týká chování účastníků právního poměru, pokud je takový předmět umístěn v zahraničí. Může se též jednat o případ, kdy má být předmětu pouze dosaženo v cizině.

2.2.2 Normy mezinárodního práva soukromého

Jak již jsem krátce zmínil v závěru kapitoly 2.2. v mezinárodním právu se setkáváme s právními normami různého původu – předpisy vnitrostátního a nebo mezinárodního původu. Tyto normy můžeme dále rozlišovat na normy kolizní, přímé, věcné normy mezinárodního práva soukromého a normy mezinárodního práva procesního.

---

⁸ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3806-521. Str. 166.

⁹ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-506-7. Str. 229.

¹⁰ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-506-7. Str. 229.

2.2.2.1 Kolizní normy

Kolizní normy jsou z pohledu teorie práva zvláštními normami, protože tyto normy jako takové neobsahují žádné pravidlo chování. Jejich účelem není subjektům právního vztahu sdělit práva a povinnosti. Kolizní normy pouze řeší otázku, podle kterého právního řádu, při střetu dvou a více právních řádů, se bude v daném případě postupovat. Současně ale nediskriminují žádný právní řád, zachází s nimi jako s rovnými.¹¹ Na základě kritérií obsažených v dané normě je použit určitý typ hraničního určovatele, který v dané věci stanoví, jaký právní řád bude aplikován. Dovolím si uvést několik z nich – lex electa (volba účastníků), lex fori (sídlo soudu), lex patriae (státní příslušnost účastníka), lex domicilii (sídlo či bydliště účastníka), lex reisatae (poloha věci) a lex loci damni infecti (místo vzniku škody).

2.2.2.2 Přímé normy

Přímé normy na rozdíl od kolizních upravují práva a povinnosti účastníků soukromoprávních vztahů přímo a bezprostředně. Tyto normy jsou obvykle mezinárodního původu a jsou obsaženy v mezinárodních smlouvách – Vídeňská úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z toku 1980.¹²

2.2.2.3 Věcné normy mezinárodního práva soukromého

Tyto normy upravují práva a povinnosti účastníků soukromoprávního poměru z pohledu jejich obsahu. Hlavním rozdílem od norem přímých je, že se nepoužijí přímo, ale pouze pokud kolizní norma odkáže na ten právní řád, kterého jsou tyto normy součástí.

2.2.2.4 Normy mezinárodního práva procesního

Jedná se o souhrn norem upravujících postupy soudů, dalších orgánů a účastníků ve vztahu k řízení o občanskoprávním věcech, ve kterých se vyskytuje mezinárodní prvek. Nalezneme je v zákoně č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu

---

¹¹ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-506-7. Str. 231.

¹² ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-506-7. Str. 232.

soukromém. Nutno uvést, že s přibývajícími předpisy vydávanými Evropskou unií a rozrůstajícím se právem EU jako takovým, většinu těchto norem dnes nalezneme v sekundárním právu EU v příslušných nařízeních.

2.3 Právo Evropské unie a společnost

Komunitární právo můžeme dělit do dvou základních kategorií - primární a sekundární. Dělicím hlediskem bude kritérium původce právního předpisu a z jakých pramenů pochází. Velmi zjednodušeně lze říci, že primární komunitární právo je tvořeno zakládajícími dokumenty Evropského společenství, v našem případě historicky stěžejní postavení v oblasti práva společností zaujímá – Smlouva o založené Evropského hospodářského společenství z roku 1957 tzv. Římská smlouva. Smlouva byla mnohokrát novelizována – v roce 1992 Maastrichtskou smlouvou, v roce 1997 Amsterodamskou, Niceska smlouva z roku 2001. Aktuálně nejvýznamnější roli však hraje Smlouva o fungování Evropské Unie „SFEU“ která vstoupila v platnost 1. prosince 2009.¹³ Pro právní úpravu společností je velmi důležité a přímo aplikovatelné ustanovení o čtyřech základních svobodách: volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu definovaných již Maastrichtskou smlouvou. Volný pohyb osob lze vykládat rovněž jako tzv. svoboda usazování (čl. 43, čl. 48 SES).¹⁴ Pojem společnost je vymezen v čl. 54 SFEU tak, že „společnostmi se rozumějí společnosti založené podle občanského nebo obchodního práva včetně družstev a jiné právnické osoby veřejného nebo soukromého práva s výjimkou neziskových organizací.“¹⁵ Díky stále velmi rozdílné vnitrostátní úpravě společností jednotlivých členských států, jako například zjednodušené formy společností s částečnou právní osobností¹⁶ zákonodárce podal v čl. 54 SFEU velmi široký výklad toho, co je společností myšleno. Takto extenzivní výklad souvisí právě s výše

¹³ informace dostupné z: https://europa.eu/european-union/law/treaties_cs

¹⁴ DĚDIČ, Jan a Petr ČECH. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: BOVA POLYGON, 2004. ISBN 80-7273110-6. Str. 10.

¹⁵ Celý čl. 54 SFEU zní: „Se společnostmi založenými podle práva některého členského státu, jež mají své sídlo, svou ústřední správu nebo hlavní provozovnu uvnitř Unie, se pro účely této kapitoly zachází stejně jako s fyzickými osobami, které jsou státními příslušníky členských států. Společnostmi se rozumějí společnosti založené podle občanského nebo obchodního práva včetně družstev a jiné právnické osoby veřejného nebo soukromého práva s výjimkou neziskových organizací.“

¹⁶ Srov. SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. xx, 412 s. ISBN 978-80-7400-488-9. Str. 288.

zmíněnou svobodou usazování, protože v daném případě je použitelný i na entity, které právo domovského státu neupravuje.

Sekundární komunitární právo vytvářejí jednotlivé orgány EU (Evropský parlament, Rada a zřídka též Evropská komise – v případě prováděcích předpisů). Normotvorba sekundárního práva je na jedné straně opřena o jednotlivé státy, které se vzdaly při vstupu do EU resp. EHS části své suverenity a na druhé straně právě tento fakt vzdání se části autonomie musí být přesně vymezen v ustanovení základající smlouvy, na základě které jsou následné akty sekundárního práva v těchto oblastech vydávány a mají možnost upravovat danou agendu.¹⁷

V této práci budu uvádět pojem společnost a označovat jím souhrnně jak obchodní korporace, tak formy společností, kterým rozhodné právo nepřiznává statut právnické osoby.

---

¹⁷ DĚDIČ, Jan a Petr ČECH. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: BOVA POLYGON, 2004. ISBN 80-7273110-6. Str. 13.

3 Právní formy společností a jejich historický vývoj

3.1 Pojem společnost

Nebudu zde znovu uvádět obecnou definici společnosti, jak jsem se ji pokusil uvést v úvodu této práce, proto přejdu k přesnějšímu vymezení společnosti dle českého práva

Pro plné pochopení bych však rád vysvětlil několik pojmů, bez kterých by bylo jen velmi obtížné postoupit k dalšímu výkladu společnosti *de lege lata*.¹⁸

Jedná se o pojmy právní subjektivity a svéprávnosti¹⁹ (způsobilosti k právním úkonům). Každý právní řád i odborná literatura tyto složité pojmové struktury vykládají jinak i přesto, že jsou mnohdy považovány za něco naprosto samozřejmého a pojmově nezaměnitelného.

3.1.1 Právní subjektivita a svéprávnost²⁰

Právní subjektivitou rozumíme schopnost, právnické osoby, mít subjektivní práva a povinnosti. Tato vlastnost ale nemůže být založena samo od sebe, nýbrž tuto subjektivitu musí právnické osobě nebo jiné entitě přiznat právo – tedy musí být buď založena nebo alespoň právem uznána. Z toho formálně logického pohledu, který však dává velmi dobrou představu o celé věci, nemá rozlišování mezi „fiktivními“ a „reálnými“ subjekty vůbec žádný smysl.²¹ S právní subjektivitou nalezneme úzce spojený další pojem, a to svéprávnost.

Svéprávnost lze charakterizovat jako způsobilost vlastním právním jednáním na sebe subjektivní práva a povinnosti přenášet. Svěprávnost je na právní subjektivitu

---

¹⁸ SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. xx, 412 s. ISBN 978-80-7400-488-9. Str. 30-33.

¹⁹ od 1. ledna 2014 občanský zákoník nemluví již o svéprávnosti, ale o způsobilosti k právním úkonům, abych ale tento obecně užívaný pojem složitě nenahrazoval, budu používat pojmu *svěprávnost*

²⁰ § 15 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb. definuje svéprávnost jako „...způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).“

²¹ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5. Str. 22.

vázána v tom ohledu, že představuje vlastní výkon těchto práv – aktivní možnost subjektu jednat a tedy vykonávat právní subjektivitu.²²

3.1.2 Deliktní způsobilost

Je součástí právní subjektivity, ale je třeba ji odděleně definovat. V případě kdy subjekt, který je nadaný právní subjektivitou a též její složkou svéprávností jednal *contra legem*²³ a vyvolal tak nějakou ze známých právních odpovědností – trestní, občanskou nebo např. administrativní. V pozitivním právu se setkáváme s různými variantami právní subjektivity včetně omezení, kdy entita nemůže vstupovat do všech právních vztahů v tomto ohledu je omezena i její deliktní způsobilost.²⁴ Jedná se o případy, kdy daná entita sice má plnou právní subjektivitu, ale chybí jí ať už částečně, nebo zcela svéprávnost. Odstupňování rozsahu právní subjektivity je tak v právu velmi častým jevem.

3.2 Společnosti v současnosti

3.2.1 Kapitálové obchodní společnosti

Moderní kodexy obchodním společnostem přiznávají právní subjektivitu, nicméně nebylo tomu tak vždy. Obzvláště v případě osobních obchodních společností, které po dlouhou dobu žádnou vlastní právní subjektivitu rozdílnou od právní subjektivity společníků neměly.²⁵ Z hlediska moderní ekonomiky, právě právní subjektivita kapitálových společností je zcela určující, neboť umožňuje existenci vlastnictví k majetku, které je odděleno od vlastnictví jednotlivých společníků.²⁶ Vklad společníka vloženého do (kapitálové) společnosti je vyměněn za podíl na

---

²² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3806-521. Str. 108-111.

²³ Subjekt nemusí nutně jednat *contra legem* (proti zákonu), ale může svým jednáním porušit i práva která pro něj vyplývají např. ze smlouvy, nebo z jiného obdobného závazku (vnitřního předpisu). Dalším porušením zakládající odpovědnost může být i protispolečenské jednání, které by však z principu mělo být sankcionováno společností a nikoliv státem.

²⁴ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5. Str. 24.

²⁵ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 3.

²⁶ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 3.

obchodní společnosti, který je jeho vlastnictvím. Tento princip odděleného vlastnictví a současně s tím vlastní právní subjektivita společnosti je klíčovým prvkem k fungování moderních obchodních korporací v České republice. Jen těžko si lze představit plnění funkce afektivnější alokace a využití zdrojů ze strany obchodní korporace bez tohoto principu.²⁷

Moderní kapitálová společnost vyžaduje ke své existenci též ochranu společníků (investorů) před věřiteli společnosti. Tento princip je docílen pomocí omezeného ručení společníků za dluhy kapitálové společnosti. V kombinaci se samostatnou právní subjektivitou společnosti a oddělenou majetkovou podstatou lze prohlásit, že věřitelé kapitálové společnosti při sledování svých zájmů sledují finanční stránku společnosti a věřitelé společníků mohou sledovat finanční stránkou jich samotných a ne obchodní korporaci jako takovou.²⁸

Přítomnost delegovaného managementu společnosti²⁹ lze označit jako další charakteristický prvek moderních kapitálových společností, díky kterému je společnost spravována v zájmu všech společníků. Tato vlastnost kapitálových společností je díky jejich historickému vývoji v dnešní době samozřejmostí. Společníci většinou mají množství finančních prostředků, které mohou společnosti poskytnout, ale nemají již čas, nebo schopnost každodenního rozhodování, investování a budoucího plánování kroků, které jsou pro rozvoj společnosti nezbytné. Nedostatek času, chutí či vlastních znalostí vede investory k tomu, aby svěřily své finanční prostředky společnosti a pověřili správce, aby majetek v jejich zastoupení spravoval. Více se k organizaci a problematice profesionálního managementu vyjadřovat nebudu, protože rozsah a potřeba objasnění jsou v této práci omezeny.

Posledním pomyslným stavebním kamenem, na kterém jsou moderní kapitálové společnosti postaveny, je volná převoditelnost podílů společnosti. Účast na společnosti ze strany společníků je do značné míry omezen jejich vkladem a není toliko vyjádřen jejich osobním prvkem jako je tomu u osobních obchodních společností. Lze tedy říct, že schopnost existence kapitálové obchodní společnosti je

---

²⁷ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 3.

²⁸ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 4.

²⁹ více o vnitřní struktuře společností včetně možností dělení na monistickou a dualistickou vnitřní skrusturu jak jí EU dává některým nadnárodním formám společností v následujících kapitolách

časově neomezená, přinejmenším není závislá na identitě společníků. Neznamená to však, že by volnost převoditelnosti jednotlivých podílů byla neomezená, sama společnost je provázána množstvím smluv, které tuto převoditelnost do značné míry mohou omezit.³⁰

3.2.1.1 Společnost s ručením omezeným³¹

Jedná se o právnickou osobu korporátního typu ve smyslu § 210 odst. 1 ObčZ tedy o společenství osob. Toto společenství může být tvořeno jak fyzickými tak právnickými osobami a ani zákon o obchodních korporacích³² neklade v této souvislosti žádné další podmínky. Za společenství osob se rovněž považuje s.r.o., která je tvořena jediným členem neboť to připouští § 211 odst. 1 ObčZ ve spojení s § 11 odst. 1 ZOK, který stanoví že s.r.o. může založit i jediný zakladatel.³³

Z hlediska dělení obchodních společností podle míry ručení společníků za závazky, řadíme s.r.o. mezi ty společnosti, jak již vyplývá ze samotného názvu, kde společníci za závazky ručí omezeně.³⁴ Výše základního kapitálu byla v souvislosti s rekodifikací soukromého práva a příslušnými předpisy Evropské unie stanovena na 1 Kč,³⁵ čímž došlo k nárůstu četnosti této formy společnosti na trhu.³⁶

S první právní úpravou společností s ručením omezeným se setkáváme s Německu roku 1892 kde tato forma společnosti byla uzákoněna.³⁷ Samostatně tato forma společnosti byla upravena zákonem č. 58/1906 ř. z. o společnostech s ručením omezeným, který se vztahoval i na Československo až do roku 1950. Mezi lety 1950

---

³⁰ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 5-6.

³¹ Společnost s ručením omezeným dále též jako „s.r.o.“

³² 90/2012 Sb. Zákon o obchodních korporacích, dále též jako „ZOK.“

³³ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 225

³⁴ § 132 odst. 1 ZOK uvádí, že společníci ručí společně a nerozdílně do souhrnné výše, v jaké nespĺnili svou vkladovou povinnost podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku k datu ke kterému byli věřitelem vyzváni k plnění.

³⁵ Výše základního kapitálu před rekodifikací byla 200 000 Kč, a to mohlo některé menší podnikatele odradit od jejího založení.

³⁶ Více k finančním nákladům, které je potřeba vynaložit při zakládání společností v souvislosti s předpisy EU v dalších kapitolách.

³⁷ ŠTENGLOVÁ, Ivana; HAVEL, Bohumil; CILEČEK, Filip; KUHN, Petr; ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3.

až 1990 se v českém právním řádu společnost s ručeným omezeným nevyskytuje. Až hospodářský zákoník³⁸ tuto formu právnické osoby znovu zavádí.

3.2.1.2 Akciová společnost

Jedná se o klasickou formu kapitálové společnosti, která povinně vytváří základní kapitál, jehož výše je stanovena zákonem. Charakteristickým rysem této formy společnosti je, že se akcionáři sami na řízení a správě zpravidla nepodílí. Tato činnost je svěřena profesionálnímu managementu. Svůj vliv akcionáři vykonávají prostřednictvím valné hromady, kde svá akcionářská práva prostřednictvím cenných papírů – akcií, uplatňují.³⁹

Dalším typickým rysem akciových společností je, že akcionáři za dluhy společnosti zásadně neručí. Tento princip však není bezvýjimečný, podle § 39 ZOK bývalí akcionáři při zániku společnosti ručí do výše svých podílů na likvidačním zůstatku. Dalším rysem společnosti je převoditelnost jednotlivých podílů – akcií. To znamená že akciová společnost v zásadě není závislá na konkrétních akcionářích. Výraznou změnou po rekonstrukci soukromého práva v oblasti akciových společností je volba vnitřní struktury. S účinností od 1. ledna 2014 akciové společnosti mohou volit mezi dualistickým nebo monistickým systémem vnitřního řízení.⁴⁰ Pozor na zaměnitelnost s monistickou formou vnitřní organizace uvedenou v kapitole 6.3.2. u evropské akciové společnosti. V českém právním řádu nelze vytvořit akciovou společnost, která by obligatorně zřizovala pouze jeden orgán vnitřní struktury vedle valné hromady. Významnou roli v právní úpravě akciových společností hraje i evropský zákonodárce.

Základní kapitál společnosti je rozvržen do určitého počtu akcií. Akcie představují cenné papíry, do nichž jsou inkorporována práva akcionáře,⁴¹ přičemž změnou oproti předchozí úpravě obchodního zákoníku⁴² je institut kusových akcií tzv.

---

³⁸ zákon č. 109/1964 Sb. hospodářský zákoník

³⁹ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 263.

⁴⁰ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 263.

⁴¹ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 264.

⁴² zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, nahrazen od 1. ledna 2014 zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, „ZOK“

zákon již neuvádí, že základní kapitál je rozvržen do určitého počtu akcií o určité hodnotě.

Historicky první akciovou společností která byla na našem území je K.K. Privilegirte Zucker-Raffinerie zu Königsaal bey Prag založena v roce 1787.⁴³ Obecně první právní úpravu postavení akciových společností upravoval zákon o spolcích (1852), na který navázalo v roce 1899 ministerské nařízení Akciový regulativ. V letech 1950–1990 upravoval akciové společnosti zákon č. 243/1949 Sb. Tento zákon byl po převratu v roce 1989 nahrazen zákonem č. 104/1990 Sb. Následně akciovou společnost upravoval Obchodní zákoník až od 1. ledna 2014 kde ji následně upravuje ZOK.⁴⁴

3.2.2 Osobní obchodní společnosti

Jestliže předchozí kapitola pojednávala o kapitálových obchodních společnostech, ve kterých hlavním substrátem je vklad společníka, díky němuž se jako podnikatelské právní formy mohou rozvíjet, osobní obchodní společnosti mají řadu rozdílných stavebních kamenů. V mnohých charakteristických znacích budou osobní obchodní společnosti mít znaky zcela opačné než ty kapitálové. Mezi osobní obchodní společnosti řadíme veřejnou obchodní společnost, která je základním reprezentantem této skupiny s patřičnou historií a komanditní společnost.

Zásadní rozdíl shledávám v ručení společníků za závazky společnosti solidárně a neomezeně celým svým majetkem, společníci rovněž nejsou investory ve smyslu jejich účasti na kapitálové společnosti. Podstatným atributem je důvěryhodnost společnosti, protože společníci nejsou chráněni před věřiteli, právě naopak mají neomezené ručení a jsou to právě oni, u nichž se koncentruje riziko podnikatelské činnosti společnosti.⁴⁵

---

⁴³ ROZEHNAL, Aleš, a kol. Obchodní právo. Plzeň: Aleš Čenek, 2014. ISBN 978-80-7380-524-1. S. 420.

⁴⁴ Lasák, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Doležil, T. a kol.: *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře ISBN 978-80-7478-537-5.

⁴⁵ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 9.

3.2.2.1 Veřejná obchodní společnost⁴⁶

Jedná se o jednu z nejstarších forem obchodních společností, její vznik lze datovat už k římské *societas*, která představovala smluvní sdružení osob bez právní subjektivity. Majetek, kteří společníci do sdružení vnesli, se stával spoluvlastnictvím všech smluvních stran dané *societas*. Zásadním obdobím pro vývoj veřejné obchodní společnosti byl vrcholný středověk a renesance v Itálii. Vznik tzv. *compagnie*, které se odlišovaly od římskoprávních *societas* svým omezeným ručením, provozováním výhradně výdělečných činností a vystupováním pod společným označením jednoho subjektu. Velký rozmach v.o.s. byl ale především v 19. století, kdy díky své důvěryhodnosti, založené na neomezeném ručení společníků byla vyhledávaným subjektem v obchodních vztazích. Během 20. století však tento trend klesl a zaznamenáváme zde, oproti veřejným obchodním společnostem, růst společností s omezeným ručením, kde byla spatřována výhoda právě v omezeném ručení společníků za závazky společnosti.⁴⁷

3.2.2.1.1 Právní charakteristika veřejné obchodní společnosti v současnosti

V současnosti je stěžejní část právní úpravy veřejné obchodní společnosti v.o.s., zakotvena v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, a to mezi § 95 – 117. Dle § 95 ods. 1 ZOK je veřejná obchodní společnost charakterizována takto:

*„Veřejná obchodní společnost je společnost alespoň dvou osob, které se účastní na jejím podnikání nebo správě jejího majetku a ručí za její dluhy společně a nerozdílně.“*⁴⁸

Pro úplnost lze ještě uvést definici obchodního zákoníku, tedy zák. č. 513/1991Sb. v současnosti neúčinného právního předpisu, který definoval v.o.s. jako společnost, ve které alespoň dvě osoby podnikají pod stejnou firmou a ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně celým svým majetkem. Tato definice byla však ze strany české doktríny kritizována hlavně z toho důvodu, že podle českého

⁴⁶ Veřejná obchodní společnost dále též „v.o.s.“

⁴⁷ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 107.

⁴⁸ Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) § 95, In: ASPI [právní informační systém].

práva je v.o.s. sama právnickou osobou a podniká tedy sama, takže ji nelze definovat jako podnikání a společnou firmu jednotlivých společníků.⁴⁹

Dle současné právní úpravy ještě můžeme dodat, že společníkem v.o.s. může být jak fyzická tak právnická osoba, dále i např. osoba nezletilá, vyjma člena statutárního orgánu takové v.o.s. – v této funkci se může nacházet pouze osoba splňující požadavky dle § 47 ZOK. Dále společníkem nemůže být ten, na jehož majetek byl v posledních třech letech prohlášen konkurs, nebo byl vydán návrh na zahájení insolvenčního řízení a ten byl zamítnut pro zcela nepostačující majetek úpadce.

3.2.2.2 Komanditní společnost⁵⁰

Komanditní společnost patří rovněž k nejstarším formám nám známých obchodních společností. Za její předchůdce se považují římskoprávní *pecunia traiecticia* nebo *fenus nauticum* (námořní zápůjčka).⁵¹ Jednalo se o zapůjčení kapitálu k financování zámořských plaveb s velmi vysokým rizikem návratnosti s původně neomezeným, později limitovaným úrokem. Velké riziko bylo díky možnosti ztroskotání lodi, nebo obchodního neúspěchu dlužníka, což nemusel dlužník svým přičiněním vůbec zavinit. Ve středověké Itálii zaznamenali rozmach různé formy kapitálových společností nebo-li účasti investorů na podnikání obchodníků. Z velké části se jednalo o podporu k realizaci zámořských obchodů, kdy na jedné straně stáli obchodníci, kteří neměli dostatečný kapitál a měli chuť a dá-li se říct námořní „*know how*“ a na druhé straně stáli věřitelé, kteří kapitálu měli dostatek, ale chyběla jim odvaha se na plavbu vydat. Postupně se tyto společnosti začali označovat jako *komendy*. Společenství byla založena na spojenectví investora s obchodníkem, kteří se v různém poměru podíleli na zisku ale i na ztrátě.

Komanditní společnosti mohou být zakládány pouze za dvěma účely – za podnikatelským, nebo v případě správy vlastního majetku dle § 2 ZOK, dále platí, že k.s. nemůže být založena např. k veřejně prospěšnému účelu. Jedná se o právnickou osobu, na rozdíl od zahraničních právních řádů, kde k.s. mnohdy za právnickou osobu

---

⁴⁹ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 104 - 106.

⁵⁰ Komanditní společnost dále též jako „k.s.“

⁵¹ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 204.

považována není. Zákon o obchodních korporacích k.s. upravuje mezi § 118 – 131 a definuje ji takto:

„Komanditní společnost je společnost, v níž alespoň jeden společník ručí za její dluhy omezeně (dále jen „komanditista“) a alespoň jeden společník neomezeně (dále jen „komplementář“).“⁵²

Jedná se tedy o společnost ve které alespoň jeden společník ručí za své závazky omezeně tzv. komandista a alespoň jeden společník neomezeně nazývaný komplementář. Stejně jako u veřejné obchodní společnosti může být společníkem jak fyzická tak právnická osoba, v případě že se jedná o podnikatele, nevykonává tato osoba svou podnikatelskou činnost, ale účastní se na podnikání společnosti. Komplementářem společnosti může být i nezletilá osoba, kromě funkce ve statutárním orgánu, pro tu platí již zmiňované podmínky v § 46 ZOK.

3.2.3 Družstva

Historický úvod do problematiky družstev jakožto specifických hospodářských subjektů sahá do první poloviny devatenáctého století a je spojován se vznikem prvního spotřebního družstva založeného 21. 12. 1844 v anglickém Rochdale tkalcovskými dělníky pod názvem Rochdale Society of Equitable Pioneers.⁵³ Jen krátce po této události, lépe řečeno 50 dní poté, došlo k založení prvního družstva na evropském kontinentu, a to v obci Sobotiště, v Horních Uhrách, dnešní Slovensko. Jeho zakladatelé ho založili jako spotřební a úvěrní spolek a pojmenovali ho Gazdovský Spolek.⁵⁴

Na našem území mezi první spolky řadíme družstevní záložnu založenou v roce 1848 v Aši v roce 1849 v Praze založený Potravní a úsporný spolek. Není tomu však náhodou, že takřka ve stejném roce vznikly stejné entity na tak vzdálených místech od sebe. Není to proto, že by tato „družstva“ měla například stejného majitele, nebo byla součástí větší obchodní skupiny. Pouze fakt, že se nacházíme v období s velkou průmyslovou revolucí, rozvojem obchodu a manufaktur

---

⁵² Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) § 118, In: ASPI [právní informační systém].

⁵³ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 303.

⁵⁴ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 303.

za současného nízkého standartu pracovně právních podmínek pro tehdejší obyvatelstvo a díky nedostatku kapitálu a konkurenceschopnosti, stačil k vytvoření takových společenských podmínek, které měly za následek vytváření organizovaných kolektivních sdružení příslušníků ekonomicky slabších vrstev všude po Evropě. Družstva jím pomáhala v odolání negativního dopadu rozvíjející se kapitalistické společnosti.⁵⁵

Jak již jsem zmínil, jedním z hlavních důvodů vzniku družstev byla vzájemná podpora jejich členů. Družstva ale poskytovala další atraktivní atributy. Mezi hlavní výhody, které družstvo poskytovalo svým členům, kromě takzvané ochrany před negativním dopadem kapitalistického výrobního způsobu, přinášelo svým členům poskytování hospodářských služeb, v jejich vlastní hospodářské činnosti. Členové prostřednictvím družstva obstarávali své potřeby, nebo realizovali výsledky své vlastní hospodářské činnosti, případně tak, že v družstvu přímo pracovali nebo v něm získali výhodný úvěr.⁵⁶ Zásadní rozdíl od ostatních forem podnikání lze tedy spatřit už v samotné podstatě toho, za jakým účelem byl dán vznik družstva oproti jiným subjektům. Cílem tedy nebylo dosahovat zisku, nebo to nebylo alespoň jediným takovým cílem, šlo o podporu svých členů založenou na osobním přínosu družstva každým z nich a kromě této formy přímé účasti, se účast členů projevovala i v účasti členů na řízení družstva. Velmi atraktivním pro nové členy byly i další aktivity družstva, které plnily funkce kulturní, vzdělávací, zdravotní a další sociální funkce.⁵⁷

3.2.3.1.1 Zásady družstva

Zásady, na kterých byla družstva utvářena v začátcích své existence, se do současnosti změnily jen velmi málo, a tak bych je zde chtěl sesumerizovat tak jak jsou popsány výše a uvedené v učebnici *Obchodní společnosti a družstva*. Autor této části učebnice Pekárek uvádí následující:

- princip vzájemné pomoci a solidarity,
- princip družstevní autonomie,

---

⁵⁵ POSPÍŠIL, Boleslav. *Lidová družstva a družstevní organizace*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1978, Praktické příručky (Panorama). ISBN Lidová družstva a družstevní organizace. Str. 9 - 12

⁵⁶ Srov. Hajný, V., Kunz, P. *Družstevní zákony*. Praha : V. Linhart, 1935. Str. 2

⁵⁷ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9.. Str. 304.

- princip dobrovolnosti,
- princip otevřeného členství,
- princip rovnosti členů,
- princip přímé účasti členů na činnosti družstva v podobě:
- majetkové účasti člena v družstvu,
- účasti na řízení družstva,
- princip kolektivního řízení,
- princip dvojedinosti funkcí – hospodářské spolu se sociálními.

3.2.3.1.2 Vývoj družstev do 1. poloviny 20. století

Při utváření prvních družstev byla absence právní předpisu, který by upravoval danou formu sdružování nebo byl alespoň vhodně aplikovatelný. Ani Obecný zákoník občanský z roku 1811 i přes svou moderní podobu nevyhovoval, díky pevně stanovenému počtu společníků, jímž nedovoloval jednat jako jednotná právnická osoba navenek. Až císařský patent č. 253/1852 ř. z, o spolcích, lze považovat za právní předpis upravující problematiku spolků dané doby. Nevýhodou tohoto císařského patentu bylo, že vycházel z tzv. koncesního principu. Tento princip se aplikoval hlavně při vzniku, přičemž byl vznik vázán na udělení koncese příslušným státním orgánem, a tak družstvo nepřímě podléhalo doзору tohoto orgánu a mohlo být případně i z úřední moci zrušeno. Císařskému patentu bylo vytýkáno i jeho veřejnoprávní zaměření a opomíjel tak v družstvu převažující soukromoprávní aspekty.

V roce 1873 byl vydán zákon č. 70/1873 ř. z., o společenstvech výdělkových a hospodářských, který byl ve stejném roce doplněn o nařízení č. 71/1873 ř. z., o zřízení a vedení společenstevního rejstříku. Těmito dvěma právními předpisy vznikla tedy ucelenější právní úprava v té době ještě nazývaných „společenstvech“, později již družstvech, a byl jím současně zřízen rejstřík, kam byla zapisována, čímž byla právem uznána odlišnost od kapitálových společností a zvýrazněna potřeba odlišné právní úpravy družstev nebo-li společenstev. V této podobě zákon č. 70/1873 byl na našem území účinný dalších 80 let a výrazně se tak zasadil o rozkvět družstevnictví, které v té době prodělalo na našem území výrazný růst. Za základní pojmové znaky družstva podle rakouského družstevního zákona můžeme považovat:

- povahu družstva jako svépomocného sdružení s neuzavřeným počtem členů,
- jako hlavním účel, který členové družstva sledují, je podpora hospodářské nebo výdělečné činnosti členů,
- společné podnikání a poskytování úvěru za současného sledování výše zmíněného cíle.

K dalším výrazným změnám v oblasti družstevnictví na našem území došlo po druhé světové válce. Druhá světová válka přinesla výrazné změny v sociálním postavení a chápání obyvatel, stejně tak prošla výraznými změnami i státní politika. Družstva prošla přeměnou hlavně v oblasti účelu, pro který jsou zřizována, poslání které mají pro své členy naplňovat. V důsledku změny sociálně ekonomického systému, se družstva stávají jedním ze způsobů třídního boje a prostředkem socializace velkých oblastí hospodářství – obchod, řemesla i zemědělství.

Z legislativního pohledu zásadní změnu přinesla Ústava 9. května⁵⁸, která vyložila jednu z nejdůležitějších definic v této oblasti té doby vůbec.

§ 157 úst. zák. č. 160/1948 Sb. Ústavy 9. května zmiňuje:

„Lidová družstva jsou sdružení pracujících k společné činnosti, jejímž účelem je zvýšit životní úroveň členů i ostatního pracujícího lidu, nikoli však dosáhnout co nejvyššího zisku z vloženého kapitálu.

Stát podporuje lidové družstevnictví v zájmu rozvoje národního hospodářství a obecného blahobytu.“⁵⁹

ve spojení s článkem IV § 151 stejného ústavního zákona

„K obstarávání věcí veřejných a k uplatňování svých demokratických práv vytváří lid dobrovolné organizace, zejména politické, odborové, družstevní a kulturní, organizace žen a mládeže a organizace tělovýchovné.

Hospodářské podnikání je buď veřejné (zejména podnikání státu a svazků lidové správy), nebo lidových družstev.....“

stát se zavázal výše uvedené cíle podporovat, zdůraznil smysl družstevnictví, který se nově netýkal peněžnictví, v němž monopolní postavení zaujal stát a prohlásil jejich majetek za jednu z forem socialistického vlastnictví. Počet družstev v roce

⁵⁸ Ústavní zákon č. 160/1948 Sb. Ústava Československé republiky, dále též jako „Ústava 9. května“

⁵⁹ Ústavní zákon č. 160/1948 Sb. Ústava Československé republiky, § 157.

1948 prudce klesl. Nejednalo se ani o důsledek definiční změny podané Ústavou z 9. května, ale šlo spíše o proces, kterým byla pověřena Ústřední rada družstev, která byla ve stejném období legalizována z. 187/1948 Sb. a nařídila tzv. očistu družstevnictví. Byl to proces, kterým měla do jednoho roku projít všechna družstva a který měl za následek, že ta družstva, která neprošla, musela svou činnost ukončit. Kritériem byla právě ona definice lidového družstva, ostatní subjekty byly považovány za pseudodružstva a byly, metaforicky, odsouzeny k zániku.⁶⁰

3.2.3.2 Vývoj družstev ve 2. pol. 20 století

3.2.3.2.1 Jednotná zemědělská družstva

Současně s tím vznikal ale nový trend, nám velmi dobře známé JZD tzv. jednotná zemědělská družstva, která byla legislativně zakotvena v zák. 69/1949 Sb. o jednotných zemědělských družstvech. Jejich hlavním smyslem bylo sjednocovat v dané obci všechna družstva do jediného a to tak, že všechna dosud existující družstva, která se nepřipojila, musela ukončit svou činnost. Co se postupného sdružování pozemků a združstevňování ostatních výrobních prostředků týče, většina tohoto procesu byla během 50. let minulého století prováděna na podzákonné úrovni. Zákonem toto bylo upraveno až přijetím zák. č. 49/1949 Sb., o JZD, který tyto procesy podrobně upravoval, konkrétně ve své části čtvrté v § 24 a násl.

Následný vývoj družstevnictví na našem území byl výrazně ovlivněn zákonem č. 122/1975 Sb., o zemědělském družstvu, kterým byl derogován původní zákon. č. 49/1949Sb. o jednotných zemědělských družstvech. Nový zákon přinesl možnost družstev se dále sdružovat mezi sebou a zakládat tak i společné podniky, mezi které se mohly považovat z pohledu zák. č. 122/1975 Sb. i státní podniky. Platila zásada, že pokud je členem státní podnik, tento nově vzniklý subjekt složený z několika mnoha členů disponuje družstevním majetkem, i když určitý podíl do něj vnesla státní organizace.⁶¹

---

⁶⁰ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 306.

⁶¹ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 308.

3.2.3.2.2 Bytová družstva

Jednou z kategorií družstev, která družstevní očišťou prošla ve více méně nezměněné podobě, až na výjimky samozřejmě, byla družstva bytová. Zajištění bydlení, bylo totiž takřka zcela pod státním dohledem a dá se až říct, že to byl stát, který si zakládal na tom, že každému občanovi tuto službu zřídí, i když to z ekonomického pohledu mělo pouze malou návratnost. Činnost družstev, která prošla očišťou, byla tedy omezena na zajištění správy a provozu bytového fondu a od roku 1954 poskytl stát těmto družstvům finanční podporu na úhradu provozních nákladů.⁶²

3.2.3.2.3 Ostatní družstevnictví

K zásadní změně v oblasti nezemědělského družstevnictví došlo v roce 1964. Hospodářský zákoník zák. č. 109/1964 Sb., do své třetí části převzal úpravu nezemědělských družstev a současně zrušil předpisy, ve kterých se tato úprava nacházela do té doby, tedy zák. č. 53/1954 Sb. a zák. č. 27/1959. Nejednalo se ale o komplexní úpravu nezemědělského družstevnictví, spíše jen o základní uspořádání vztahů, zaměřené na organizaci a hospodaření. Spoléhalo se na to, že zbytek problematiky budou upravovat jiné zákony, ale ve skutečnosti tomu tak nebylo. Pouze hrstka těchto vztahů byla upravena v jiných právních předpisech např. pracovně-právní vztahy ve výrobních družstvech – zákoník práce, společné členství manželů ve stavebních bytových družstvech pak upravoval občanský zákoník.⁶³

3.2.3.3 Vývoj po listopadu 1989

Stav družstevnictví v této podobě byl ovlivněn přijetím obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb., který nejenže zrušil dosavadní hospodářský zákoník, ale i oba družstevní zákony – zák. č. 90/1990 Sb., a zák. č. 94/1990. Úprava těchto zákonů se stala součástí jeho obsahu přesněji části druhé označené jako Obchodní společnosti a

---

⁶² POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 309.

⁶³ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 307.

družstva.⁶⁴ V obchodním zákoníku, přesněji v hlavě II. která byla věnována Družstvu, byla ustanovení, která připouštěla aplikaci obecných ustanovení obchodních korporací, pokud nelze použít jiná a mnohdy jednotlivá ustanovení na která se odkazovalo, nevedla při jejich odkázání k jasnému vysvětlení a odkazovala dále a docházelo k tzv. řetězení odkazů.

---

⁶⁴ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9. Str. 307.

4 Osobní statut společnosti

4.1 Úvod do problematiky

Pojem osobní statut „*lex personalis*“ se pro mne samotného jevil zprvu jako velmi neurčitý hlavně v době seznamování se s mezinárodním právem soukromým na fakultě. Nedokázal jsem si pod ním nic konkrétně představit, ale ve chvíli, když jsem danou problematiku začal studovat více, hlavně při studování materiálu k této práci, uvědomil jsem si, že v rámci mezinárodního práva soukromého a přeshraniční mobility společností, lze těžko najít něco důležitějšího než určení osobního statutu při realizaci jednotlivých práv osob (společností) jako jsou vznik, charakter vztahů mezi společností a jejími společníky, členy a věřiteli, nebo samotná právní subjektivita společnosti.

S problematikou určení osobního statutu se velmi často setkáváme v řízeních před soudy či rozhodčími soudy, kde se nejčastěji objevuje otázka rozhodného práva pro určení právní subjektivity společnosti a oprávnění za společnost jednat tzv. ji zastupovat dle ObčZ.

Někteří autoři považují za vhodnější namísto pojmu osobní statut používat pojmu společenský statut „*lex societatis*“. Na rozdíl od pojmu osobní statut, lze *lex societatis* vykládat souhrnem všech otázek a navazovacích skutečností, které jsou pro společnost směrodatné,⁶⁵ zatímco osobní statut bývá mnohdy definován pouze v rovině způsobilosti společnosti k právům a právním úkonům. Osobně se s tímto názorem neztotožňuji a přikláním se spíše k názoru Pauknerové, kdy ve zkratce uvádí, že pouhá terminologie by neměla udávat šíři interpretace daného pojmu.⁶⁶

Pro úplnost je třeba dodat, že se můžeme setkat i s pojmem národní statut „*statut national*“, a to především v rozhodnutích belgického Kasačního soudu. Jedná se, údajně, na rozdíl od pojmu osobní statut o pojem neutrální. Při prvním pohledu ale

---

⁶⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1 Str. 29. Pauknerová v této části své učebnice odkazuje na Wiedemanna str. 777.

⁶⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1 Str. 29.

můžeme vidět velmi úzké sepjetí s pojmem „nationalité“, tj. s pojmem státní příslušnosti společností ve smyslu kolizního práva pouze frankofonních států.⁶⁷

4.1.1 Význam

V současnosti lze na určení osobního statutu nahlížet dle dvou základních východisek. Jedná se o teorii sídla a inkorporační teorii. Kritéria stanovující rozdílnost jsou odvozena od kritérií, která používají kolizní normy samotné. Již z názvu je patrné, že se proti sobě staví kritérium země původu a sídla společnosti. Toto však nejsou jediné teorie určení osobního statutu, ale spíše ty základní, dále známe např. teorii překrývání, která kombinuje obě výše uvedené dohromady nebo teorii kontroly.

Hlavním rozdílem v odlišném přístupu jednotlivých teorií je to, jak vnímají faktickou povahu společnosti. Zatímco teorie sídla společnost považuje spíše jako instituci, teorie inkorporační společnost vnímá spíše jako smlouvu.⁶⁸

Pro lepší pochopení výše uvedených přístupů, můžeme obě varianty demonstrovat na jednoduchém příkladu při vzniku tuzemské společnosti a dvoufázovosti takového procesu. Dle teorie inkorporační lze spatřovat hlavním kritériem zakladatelské právní jednání, které, pokud je provedeno formou společenské smlouvy, má obligatorní účinky.⁶⁹ Teorie sídla bude považovat za hlavní kritérium den zápisu příslušné společnosti do veřejného obchodního rejstříku a tedy den, dle kterého právnická osoba vznikla dle § 126 ObčZ. V praxi jsou však obě tyto teorie používány v mírně modifikovaných podobách, ve kterých jedna čerpá z části z druhé a tak se snaží pokrýt případnou nesrovnalost vycházející z čistého modelového pojetí daných teorií.⁷⁰

---

⁶⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 29.

⁶⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 30 - 31.

⁶⁹ PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-149-8. Str. 78.

⁷⁰ BUBNÍKOVÁ, Hana. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí práce Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc. Str. 16.

4.2 Normy cizineckého práva

Významnou roli při vymezení postavení společnosti hrají také normy cizineckého práva. Na rozdíl od kolizních norem nevedou k určení rozhodného právního řádu, ale pouze stanoví státní příslušnost společnosti. Zjednodušeně řečeno nám tedy odpoví na otázku, zda se jedná o společnost tuzemskou nebo zahraniční. Odpovědět na tuto otázku je důležité v situaci, kdy stát aplikuje na zahraniční společnosti odlišná pravidla, než na ty tuzemské, a proto musí nejprve určit zda se jedná o zahraniční společnost.⁷¹

Při uznávání společnosti bude mít aplikace norem cizineckého práva, rozdílný důsledek, než při aplikaci kolizněprávní úpravy. V případě norem cizineckého práva je uznání zahraniční společnosti vázáno „přímo na otázku, zda taková byla v zahraničním státě platně zřízena a zda má právo podnikat.“⁷² V druhém případě tzv. uznáním společnosti z hlediska kolizní úpravy, bude vyřešena otázka rozhodného práva, kterým se společnost řídí.⁷³

4.3 Jednotlivé teorie navázání

Obecně lze stanovit 3 základní východiska pro posouzení příslušnosti společnosti k nějakému právnímu řádu, ze kterých vycházejí jednotlivá kritéria. Jedná se o kritérium sídla, inkorporační kritérium a kritérium kontroly. Způsobem, kterým tato kritéria byla jednotlivými státy uplatňována, došlo k formulaci odpovídajících teorií. Úkolem následujících podkapitol je podat výklad o jednotlivých teoriích - teorie sídla, teorie inkorporace a stručně, s ohledem na rozsah této práce, pojednat též o alternativních teoriích a teorii kontroly, vycházející při určování osobního statutu z místa faktického řízení společnosti.

---

⁷¹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 35.

⁷² PAUKNEROVÁ, Monika. K pojmu uznání zahraničních právnických osob. *Právník*. 1997, č. 10-11 Str. 844.

⁷³ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 36

4.3.1 Teorie inkorporační

Inkorporační princip spojuje osobní statut společnosti s místem, kde byla založena resp. dle ObčZ s místem, kde vznikla. Jedná se tedy o místo, kde je společnost vedena ve veřejném rejstříku. Pro určení osobního statutu postačí tedy lokalizovat sídlo společnosti a s ním spojenou jurisdikci dané oblasti.

4.3.1.1 Historie inkorporační teorie

Původ této teorie pochází z Anglie 18. století. Díky rozvoji hospodářských aktivit nejen na svém území, ale také ve svých zámořských územích, rostla i potřeba právní ochrany vlastních, v těchto místech zřízených, společností. Za předpokladu aplikace klasického common law, kde osoba (společnost) se pohybuje nebo přemísťuje spolu se svým osobním statutem, by zámořské nově vzniklé společnosti podléhaly místní jurisdikci. Naproti tomu inkorporační princip zaručoval těmto společnostem nejen vznik, ale i následnou právní ochranu a zřízení vztahů s danou společností spojených, dle anglického (vlastního) práva.⁷⁴ Tento způsob sledoval samozřejmě i veřejnější zájmy prosazovat britské hospodářství v zahraničí, což bylo žádaným efektem.

Postupně došlo k rozšiřování inkorporačního principu do zahraničí, především do USA a států Střední a Jižní Ameriky. Mezi další státy, které v současné době inkorporační princip využívají je krom České republiky, Velké Británie a již zmíněných mimoevropských zemí také Slovensko, Dánsko, Finsko, Švédsko, Itálie, Nizozemí, Švýcarsko a také například Bulharsko, Maďarsko a Rusko⁷⁵

Nejsou to ale jenom vnitrostátní předpisy, které upravují danou problematiku resp. právě inkorporační princip. Nalezneme mnoho mezinárodněprávních instrumentů, které rovněž z inkorporačního principu vycházejí. Haagská úmluva o uznání zahraničních společností z roku 1956, Štrasburská úmluva o usazování

---

⁷⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 72

⁷⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 72

společností z roku 1966, Úmluva EHS o vzájemném uznání společností a právnických osob z roku 1968.⁷⁶

4.3.1.2 Znaký inkorporačního principu

Inkorporační princip lze považovat za velmi liberální přístup s velkou mírou autonomie stran společenské smlouvy. Strany si samy zvolí právní řád, podle kterého společnost založí a tím tento princip klade důraz na svobodnou vůli a zájmy smluvních stran. Další vlastností inkorporačního principu je i fakt, že při přemístění společnosti do zahraničí si společnost zachovává svoji právní subjektivitu. Zjednodušeně řečeno, vše jede podle starých kolejí. Tento fakt poskytuje určitou míru právní jistoty vztahů vznikajících uvnitř společnosti a v rámci určení osobního statutu společnosti je tato otázka dána jednou provždy, odpadá tedy pátrání po osobním statutu nadnárodních centralizovaných společností, kterých je v současné době v Evropě, ale i celosvětově velmi mnoho a s rozvojem technologií do celého světa jich mnoho jistě přibude. Z pohledu čistě pro-evropského je tato vlastnost uchování jedné právní subjektivity při přemístění sídla a s tím spojené volnosti pohybu, jistě mnohem více v souladu se Smlouvou o fungování Evropské unie.⁷⁷

Pokud se na inkorporační princip podíváme méně teoreticky a více prakticky v tom smyslu, že si představíme, jak bude osoba postupovat, pokud má možnost výběru státu inkorporace, bez ohledu na místo podnikání a současně s možností přeshraničního přesunu zjistíme, že osoba která má tyto možnosti si pochopitelně vybere ten právní řád, který bude nabízet výhodnější podmínky pro vznik. Na pojem výhodnější podmínky lze nazírat ale také ve dvojitým smyslu.

V prvním případě, a všichni bychom si přáli, aby to bylo v tom jediném, si lze představit osoby, které chtějí založit společnost za účelem podnikatelských aktivit a vybírají pouze méně byrokraticky svázaný postup tzv. méně formální proces založení společnosti. Nižší základní kapitál, menší poplatky spojené se založením a registrací nebo i výhodnější daňové podmínky.⁷⁸ Tento fakt je zcela pochopitelný a není na něm

---

⁷⁶ DĚDIČ, Jan a ČECH, Petr. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Vyd. 1. Praha: Ivana Hexnerová - Bova Polygon, 2004, s. 35

⁷⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 73

⁷⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 75

nic špatného, každý stát nabízí různě zajímavé právní prostředí pro odlišné podoby realizace obchodů a dalších činností.

Pokud si zakladatelé vybírají nejvhodnější právní řád s cílem maximálního růstu a úspěchu v konkurenčním prostředí, mluvíme o tzv. „race to the top“ nebo-li závodu k vrcholu. Podle této teorie předpokládáme, že společnosti mezi sebou soupeří v ideálním prostředí, tzn. v takovém prostředí, které poskytuje společníkům možnost zhodnocení nákladů a efektivní mechanismy pro vymáhání pohledávek, jednoduše řečeno je poskytována vysoká míra právní jistoty všem stranám společnosti, a to jak společníkům, tak věřitelům, ale i třetím stranám.⁷⁹ Tento „závod“ je přímo vytvářen státem, který v omezené míře reflektuje potřeby trhu a vytváří tak vhodné či nevhodné právní prostředí.

Bohužel na druhé straně dochází díky laxnějšímu přístupu jednotlivých států k efektu zcela opačnému, zvanému jako „race to the bottom“ nebo-li závodu ke dnu. Jedná se o proces, ve kterém méně flexibilní úprava práva společností, nebo pouze neschopnosti právo řádně vymáhat, vytváří úrodné pole pro osoby, které se chtějí vyhnout např. vyššímu standartu ochrany práv třetích osob (zaměstnanců, věřitelů, obchodních partnerů) v místě, kde společnost opravdu působí.⁸⁰ Možnost zakladatelů společností zvolit pro svou činnost takový právní řád, který z pohledu výše základního kapitálu, nebo ochrany zaměstnanců a věřitelů stanoví mírnější požadavky než právní řád tuzemský, je však nežádoucím chováním.⁸¹ Mimo Českou republiku je osobní statut pomocí inkorporačního kritéria rovněž určován například Slovenskem, Dánském a Švýcarskem.

4.3.2 Teorie sídla

Podle teorie sídla se vždy užije toho právního řád, který má k regulované materii faktický a tedy i dostatečně úzký vztah.⁸² Podle tohoto principu je tedy

---

⁷⁹ BUBNÍKOVÁ, Hana. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí práce Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc. Str. 12.

⁸⁰ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. *Evropské právo společností včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. 1. vyd. Praha : POLYGON, 2004. 531 s. ISBN 80-7273-110-6. Str. 34

⁸¹ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. *Evropské právo společností včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. 1. vyd. Praha : POLYGON, 2004. 531 s. ISBN 80-7273-110-6. Str. 35

⁸² PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 78

rozhodný ten právní řád, kde má společnost své faktické, skutečné sídlo. Kolizním kritériem je tedy „sídlo“. Určení rozhodného řádu podle sídla ale přináší problémy v situacích, kdy dva nebo více právních řádů definují pojem „sídlo“ odlišně.⁸³ Obecně je chápáno sídlo jako místo hlavní správy společnosti či vedení společnosti (lieu de la direction), ale rovněž může být vykládáno jako místo, kde jsou přijímána základní rozhodnutí společnosti. Podle jiných autorů je sídlo tam, kde se nachází hlavní místo podnikání (principal place of business) či středisko provozu (Betriebsmittelpunkt).⁸⁴ Výše uvedené tedy znamená, že sídlo, které je uvedeno ve stanovách tzv. statutární sídlo, nemusí být ještě opravdovým sídlem.

Rozhodné právo je určováno místem, kde se soustřeďuje určitým způsobem upřesněná faktická činnost společnosti. Pokud stát uplatňuje princip sídla, znamená to, že na všechny společnosti které mají „skutečné sídlo“ viz. výše, v jeho jurisdikci se aplikují stejná pravidla korporátního práva. Dochází tak lépe ke kontrole společností ze strany státu a není možné, aby se nějaký subjekt vyhnul pro něj nevhodnému ustanovení tuzemského řádu prostřednictvím inkorporace v jiné jurisdikci, jurisdikci přívětivější.⁸⁵ Při uplatňování principu sídla rovněž dochází ke stavu, kdy není společnosti přiznána právní subjektivita z toho důvodu, že statutární sídlo má v jiném státě. Pokud by tedy chtěla tuzemská společnost přemístit své sídlo do státu, který uplatňuje princip sídla, musela by, s ohledem na zachování právní subjektivity, v tomto státě zřídit společnost novou.⁸⁶

4.3.2.1 Historie teorie sídla

První prosazování principu sídla nalezneme již ve Francii a Německu v polovině 19. století. Ve francouzské judikatuře se již během 80. let 18. století objevoval názor, že navazovat je potřebné nikoli na sídlo statutární, ale na sídlo skutečné (Siège réel). Tento názor byl utvářen z důvodu obrany proti těm

---

⁸³ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 78

⁸⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 81

⁸⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 81

⁸⁶ ROTHE, Nicole. Freedom of establishment of legal persons within the European Union: An analysis of the European Court of Justice decision in the Überseering case. *American University Law Review*. 2004, roč. 53, č. 5, s. 1103-1141. Str. 1112.

společnostem, které zakládaly formální sídla v zahraničí, aby unikly přísnější tuzemské úpravě,⁸⁷ ve které fakticky svoji činnost provozovaly⁸⁸

Z čistě formálního pohledu se první zákonnou úpravou principu sídla, jakožto kolizního kritéria, pyšní Belgie. Již v roce 1873 vydala zákon o obchodních společnostech, ve kterém tento princip uvedla a formálně zakotvila, přesněji v článku 128 – 129. Důvod této úpravy byl prostý. V druhé polovině 19. století docházelo mezi Francií a Belgií k „invazím“ společností a to především zřizování statutárních sídel francouzských společností v Belgii a jejich návrat zpět. Belgie ale nebyla jedinou zemí, kde byla statutární sídla zřizována. Mnoho francouzských společností začalo posléze zakládat statutární sídla v Anglii.⁸⁹ To pro Francii mělo ekonomicky negativní dopad. Vzhledem k velmi liberálnímu zákonodárství v oblasti obchodních společností v Anglii té doby, především zákonu Gladstone's law z roku 1844 se Anglie stala atraktivním státem. Dobrým příkladem je velmi známý podnik Moulin Rouge.

V kauze Moulin Rouge ve které rozhodoval Tribunal correctionnel de la Seine (1912) měl oficiálně tento zábavní podnik zřízené statutární sídlo v Londýně, ale fakticky svou činnost provozoval pouze v Paříži.⁹⁰ Dle rozhodnutí, soud dospěl k závěru, že sídlo bylo založeno v Anglii pouze z důvodu snahy vyhnout se přísnější právní úpravě obchodních společností a jediným a skutečným místem činnosti je Francie. Současně se soud vyslovil nepřislušný ve věci, protože dle francouzského práva společnost neměla právní subjektivitu. Moulin Rouge byla žalována na náhradu škody a jednou ze slabin teorie sídla, může být právě újma způsobená věřitelům společnosti.

4.3.2.2 Teorie sídla v praxi

Stát Delaware je praktickým příkladem inkorporace velkého množství společností (převážně akciových) na malém území a později z tohoto odvozený pojem „*delawarský syndrom*“. Stát Delaware nacházející se na východním pobřeží

---

⁸⁷ Více k tomuto „case law“ v kapitole 6.2. relevantní judikatura SDEU

⁸⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 82, Pauknerová uvádí ve své publikaci na odkaz Audit, Fraude s. 409 – 411

⁸⁹ Srov. R. M. Buxbaum & K. J. Hopt, *Legal Harmonization and the Business Enterprise* Berlin/New York. 1988, Volume 4, European University Institute, Integration Through Law. Str. 784

⁹⁰ Rozhodnutí Trib. corr. de la Seine, 10e ch., ze dne 2. 7. 1912, věc The Moulin-Rouge

USA,⁹¹ je co do rozlohy velmi nepatrnou součástí federace. Má však ekonomicky významné postavení, státní pokladna je naplňována odváděním daní a dalších poplatků bezmála polovinou všech akciových společností v USA. Díky nízkému daňovému zatížení a pobízení podnikatelů k zakládání společností i ze stran politiků, je na takto malém území zakládáno neuvěřitelné množství společností. Pro celkovou ekonomiku USA to však nemusí mít dobrý dopad. Vytváří se zde nekonkurenční prostředí a dochází k podkopávání vlastního trhu.⁹² Svou roli, delawarského syndromu, zde rovněž hraje přehledná a jednoduchá právní úprava stejně jako ustálená judikatura a s tím spojená právní jistota. Někteří autoři ale uvádějí, že Delaware si našlo svou „ideální cestu“ díky své laxnosti a rozvolněnosti.⁹³

V současném i historickém obchodněprávním prostředí tak můžeme najít rozdílné právní úpravy, rozdílné doslova od zdi ke zdi. Přílišná byrokracie odradí mnoho subjektů od zakládání společností, i když míra poskytované právní jistoty může být na vysoké úrovni, na druhé straně příliš zjednodušená právní úprava, nebo nedostatečná ochrana práv věřitelů a zaměstnanců výrazně snižuje důvěryhodnost v celý systém. To se projeví v mnoha oblastech – výše transakčních nákladů, výše míry zajištění požadovaná obchodními partnery, výše pojistného pro krytí rizik ze stran pojišťoven. V konečném dopadu je vytváření takového prostředí dlouhodobě rovněž nevýhodné.⁹⁴

Jsem proto toho názoru, že trh, který je tvořen obchodníky, si zvolí nejlepší cestu sám. Obchodníci si tak najdou zlatou střední cestu. Jurisdikci, která založení sídla a následné provozování společnosti nezatěžuje příliš, ale zároveň nijak neovlivní pověst v obchodním prostředí. Rovněž se domnívám, že v Evropské unii lze stěží najít jeden stát, který by mohl tak výrazně konkurovat ostatním právním rádnům a zvýšil tak extrémně odliv společností do jediné země. Tento názor zakládám

---

⁹¹ Spojené státy americké dále též jako „USA“

⁹² názor autora: Jsem vrcholovým cyklistou a tak vím, jak vypadá „dealerská“ válka na konci cyklistické sezony, když jeden prodejce značky začne nabízet stejný produkt bez mála s 50% cenovým rozdílem od ostatních a ničí tak vlastní trh a všechny kteří si produkt koupí za standardní cenu, jen proto aby se zbavili zásob.

⁹³ FISCHER, Daniel R. *Race to the Bottom Revisited: Reflections on Recent Developments in Delaware's Corporation Law*. Northwestern University Law Review. 1982, roč. 76, č. 6. Str. 913 – 920.

⁹⁴ FLUTKA, David. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí práce Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc. Str. 18.

jednak na faktu rozdílných jazyků skrze Evropu a vysokou úroveň právních řádů jednotlivých států spojenou se vstupem do EU nebo následnou úpravou na povel Bruselu.

Jedním z možných aspirantů na stát Delaware v Evropské unii, by se díky své „limited“ společnosti může stát Anglie. Dle Companies Act 2006 čl. 763 a násl.⁹⁵ lze společnost s ručením omezeným zřídit bez základního kapitálu, velmi bezformálním způsobem a tak na evropské poměry neskutečně rychle. V souvislosti s *Brexitem*⁹⁶ je ale nutné uvést, že se řada okolností právní úpravy společností dozajista změní, mnoho společností bude muset své sídlo ze Spojeného království přemístit a dosavadní právní úprava jistě projde zásadní Bruselskou očišťou.

4.3.2.3 ČR

Právní úprava České republiky v posledních letech doznala mnoho změn. Zatímco před rokem 2014 požadoval obchodní zákoník,⁹⁷ aby minimální výše základního kapitálu společnosti s ručením omezeným byla 200 000 korun, a jednotlivý vklad společníka činil alespoň 20 000 korun, s přijetím zákona o obchodních korporacích, výchozího předpisu v oblasti práva společností, byl tento požadavek snížen na symbolickou jednu korunu. Z důvodové zprávy k ZOK⁹⁸ je patrné, že jedním z důvodů rekodifikace obchodního práva, byla snaha liberalizovat české korporátní právo a rovněž je z důvodové zprávy patrné, že vzorem byla právě britská úprava. Mimo to důvodová zpráva rovněž uvádí jako vzor úpravu francouzskou a německou. Rekodifikace má tak vést k většímu zájmu ze stran investorů, podpořit zakládání malých a středních společností a snížit míru byrokracie ze strany státu. U společnosti s omezeným ručením došlo k odbourání bariéry základního kapitálu, která se pro mnohé malé podnikatelé jevila zásadní, došlo k modifikaci odpovědnosti reprezentantů obchodních společností⁹⁹ navázanou na

⁹⁵ Companies Act 2006 čl. 763 [online]. [cit. 2006-03-24]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/section/763>

⁹⁶ Užívaný pojem pro ukončení členství Spojeného království v Evropské unii na základě referenda konaného v červnu 2016.

⁹⁷ zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník

⁹⁸ Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, str. 40. [online]. [cit. 2014-01-01]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>.

⁹⁹ ČESAL, Tomáš. *Srovnání odpovědnosti člena statutárního orgánu obchodní společnosti podle nové a minulé úpravy soukromého práva*. Praha, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. Vedoucí práce Mgr. Michaele Sigmundové, Ph.D. Str. 25.

koncept *wrongful trading*, dle kterého, mimo jiné, člen statutárního orgánu má povinnost ručení vůči věřitelům společnosti v případě, že přivodil nebo neodvrátil úpadek ačkoliv měl a mohl. Dále úpravy doznal také korektiv pravidla podnikatelského úsudku *business judgment rule*. Tato zásada, původně ze soudcovského práva USA, je pro českou legislativu poměrně novým, ale nezbytným institutem a váže se úzce s institutem péče řádného hospodáře.

Na základě iniciativy Evropské unie nazvané *Small Business Act* nebo-li „SBA“ došlo rovněž s účinností od 7. června 2016 k zásadním změnám v poplatcích pro vznik společností. SBA má posílit malé a střední podniky, aby mohly růst a vytvářet nová pracovní místa.¹⁰⁰ Na základě zákona č. 161/2016 Sb. a vyhlášky č. 162/2016 Sb. které primárně reagují na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013, došlo ke snížení nákladů pro vznik společnosti s ručením omezeným. Jedná se především o poplatky spojené se vznikem a registrací společností za splnění určitých podmínek, současně s tím byly upraveny i odměny notářům. I přesto, že členské státy měly zajistit založení společnosti do 3. pracovních dnů a do částky 100 eur, pokud se podíváme na proces založení s.r.o. zjistíme, že v praxi tomu tak úplně není. Stát vyhověl legislativě EU ve snížení poplatků, ale celkové nezbytné náklady na založení s.r.o. činí stále zhruba 3 500 resp. 5 000 Kč to je ekvivalentem asi 190 eur. po započtení všech poplatků spojených s ohlášením živnosti, sepsáním notářského zápisu o založení s.r.o., výpisu z rejstříku trestů atd.¹⁰¹

I tak bych tuto snahu ve světle přijetí výše uvedených předpisů hodnotil pozitivně, protože právě tato snaha Evropské unie, nebo následného českého zákonodárce je správným krokem k vytvoření konkurenceschopného prostředí malých a středních společností za současného udržení míry právní jistoty.

---

¹⁰⁰ VODIČKA GROSOVÁ, Pavlína a Jakub MÁLEK. *Od 7. Června 2016 dochází ke snížení poplatků spojených se založením společnosti s ručením omezeným?* [online]. , 2 [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: http://www.hajekzrzavecky.cz/wp-content/uploads/2017/06/Od_7._cervna_2016_dochazi_ke_snizeni_poplatku_spojenych_se_zalozenim_spolecnosti_s_rucenim_omezenym_-1.pdf

¹⁰¹ MURÁN, Filip. *Kolik stojí založit společnost s ručením omezeným?* [online]. 24. 11. 2016, , 4 [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/kolik-stoji-zalozit-spolecnost-s-rucenim-omezenym-104072.html>

4.4 Alternativní přístupy

Ve světle výše uvedeného lze uzavřít, že jednotlivé teorie, ve své čisté podobě, vedle sebe koexistovat nemohou. Protože právě ty aspekty, které svědčí ve prospěch jedné, využívá druhá teorie jako argument utvrzující opak. V tak diverzifikovaném prostředí, kterým Evropská unie jistě je, kde různé státy vyznávají různé teorie, proto musí dojít při střetu právních řádů buď k potlačení jedné teorie na úkor druhé, nebo k vytvoření kompromisu. Tímto řešením jsou kompromisní teorie, některé z nich si dovolím zmínit.

4.4.1 Teorie překrývání

První kompromisní teorií je teorie překrývání, nebo-li theory of super-addition či Überlagerungs theorie. Slovem překrývání zde charakterizujeme její vlastnosti z toho důvodu, že tato teorie je sice založena na liberálním přístupu k určování osobního statutu podle právního řádu státu inkorporace, zároveň však bere ohled na ochranu zájmů třetích stran.¹⁰² Ochrana zájmů třetích stran je jedním ze specifických rysů teorie sídla a v souvislosti s možností výběru právního řádu státu inkorporace je tato teorie dobrým důkazem, že i protichůdné teorie vedle sebe mohou koexistovat.

V praxi tento model vypadá tak, že vznik a uznání subjektivity společnosti se řídí právem státu inkorporace tzn. v případě, kdy je společnost založena podle právního řádu uznávající teorii inkorporace, lze přemístit skutečné sídlo na své území za současného zachování osobního statutu, současně je ale v určitých otázkách právo státu inkorporace „překryto“ kogentními předpisy státu, ve kterém se skutečné sídlo nachází, a to zejména v otázkách ochrany věřitelů a dalších oprávněných osob.¹⁰³

4.4.2 Grasmannova diferenciacní teorie

Tato teorie je založena na rozdělení osobního statutu na dvě různé roviny vztahů. Na záležitosti čistě vnitřní a vnější. Vnitřními záležitostmi potom budou např.

---

¹⁰² PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 168.

¹⁰³ EBKE, Werner F. *The European Conflict-of-Corporate-Laws Revolution: Überseering, Inspire Art and Beyond*. The International Lawyer. 2004, roč. 38, č. 3, s. 813-853. Str. 818

obsah společenské smlouvy a stanovy společnosti nebo jednotlivá práva a povinnosti společníků. Za vnější záležitosti tato teorie považuje otázky publicity, výše základního kapitálu či zastoupení navenek. Jak je na první pohled vidět není zde žádné přesné kritérium, které by jasně rozdělovalo záležitosti na vnitřní a vnější, a tak se tato teorie potýká s problémem onoho kritéria. Kdy se tedy jedná o záležitosti vnitřní a vnější? Je vůbec možné takto jednoduše společnost rozdělit do dvou rovin vztahů i přestože provázanost jednotlivých vztahů je velmi vysoká a mnohdy jeden ovlivňuje druhý.

4.4.3 Teorie kontroly

Poslední z alternativních teorií, kterou zde zmíním, má silný historický původ v okolnostech významných pro 20. století i současnost. Během první světové války byla poprvé definována a použita tato v souvislosti s *Daimler v Continental Tyre and Rubber Company*.¹⁰⁴ Tato společnost byla inkorporována na území Velké Británie, ale fakticky byla řízena pouze německými státními příslušníky. Vzhledem k okolnostem doby panovala obava, že pokud je společnost z výrazné míry ovládána z Německa, může se jevit jako potenciaálně nebezpečná. Judikát ve kterém byla tato teorie použita tedy posuzoval povahu společnosti ne podle sídla nebo státu inkorporace, ale podle státní příslušnosti osob, které jí ovládají. Můžeme tedy v určité nadsázce shrnout, že teorie kontroly lze využít za stavu státního ohrožení, nebo jiného mezinárodního konfliktu, kdy formální kritéria ustupují reálným obavám o státní bezpečnost. Je tedy otázkou jaký opravdový význam má tato teorie v současnosti. Před nedávnem bychom bezpečnostní situaci v Evropě považovali za velmi dobrou, ale vzhledem k událostem posledních let, kterými jsou např. anexe Krymu Ruskou federací, nebo příliv uprchlíků do Evropy v souvislosti s takzvaným Islámským státem, se otázka bezpečnostní situace v Evropě výrazně mění. Jsem tedy toho názoru, že otázka povahy a důvěryhodnosti společností ovládaných cizími státními příslušníky může být v blízké době znovu položena, tak jak byla během první světové války ve spojení s *Daimler Company*.

---

¹⁰⁴ Rozsudek ze dne 30. června 1916 ve věci *Daimler Company, Limited v Continental Tyre and Rubber Company (Great Britain), Limited*, [1916] 2 AC 307. Více k tomuto případu v kapitole 6.2. judikatury SDEU.

5 Právní úprava osobního statutu v ČR

Během předchozích kapitol bylo útržkovitě pojednáno o tuzemské právní úpravě osobního statutu, a to z důvodu komparatistiky s cizími právními řády a dotvoření myšlenky daných částí. V následující podkapitolách bych rád informace sjednotil a podal ucelený výklad o aktuální právní úpravě osobního statutu v ČR. Z důvodu mírného zaměření této práce na historický kontext událostí podstatných pro danou problematiku začnu stručným historickým výkladem o pojetí inkorporačního principu a jeho zakotvení v českém právu a posléze přejdu k principu sídla a přeshraničním změnám sídla.

5.1 Vývoj právní úpravy osobního statutu do roku 1948

Počátek úpravy osobního statutu směřuje k vytvoření Československa jako samostatného státu r. 1918. Rakouská právní úprava, ze které vycházela i právní úprava nově vzniklého Československa, vycházela při určování osobního statutu z principu sídla. Nebylo ale jednoznačné, které ustanovení princip zakotvovalo. Podle Pauknerové žádné, ani mlčky.¹⁰⁵ V samotném Rakousku byla tato nejasná právní úprava zachována až do doby přijetí nového zákona o mezinárodním právu soukromém, který princip sídla výslovně zakotvoval v § 10 rakouského IPR - Gesetz (IPRG) z r. 1978¹⁰⁶ - Osobní statut právnické osoby je místem, ve kterém má společnost své skutečné, účetní sídlo. Do doby přijetí tohoto zákona se považovala za zakotvení principu sídla v Rakousku ustanovení § 28, 33 zák. AllgemeinesbürgerlichesGesetzbuchfürdiegesamtenDeutschenErbländer der Österreichischen Monarchie - ABGB z r. 1811. Všeobecný zákoník občanský - ABGB byl recepční normou po vzniku ČSR převzat i na našem území a stal se tak základem i pro naši právní úpravu osobního statutu.

Ve výše uvedených paragrafech, nebyl příliš zakotven princip sídla a tak uvedu příklady, jak ho bylo v praxi dovozováno – kreativita nadevše. Ustanovení §

---

¹⁰⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 136

¹⁰⁶ IPRG - IPR-Gesetz, § 10, Dostupný z: <https://www.jusline.at/gesetz/iprg/paragraf/10>

28¹⁰⁷ uvádělo, že státního příslušenství se nabývá narozením. Vídeňský nejvyšší soud ve svém rozhodnutí z 16. 12. 1925 Rouček-Sedlák uvedl, že pro posuzování státní příslušnosti akciové společnosti je rozhodné její sídlo.¹⁰⁸

Rovněž z ustanovení § 34 stejného předpisu,¹⁰⁹ které upravovalo způsobilost cizinců k právním jednáním, která se řídí právem, kterému je cizinec podroben podle místa bydliště, případně místa narození, není-li stanoveno jinak. Toto ustanovení zakládalo teorii sídla podle autorů kterými jsou např. Walker, ale i podle rakouské nauky.¹¹⁰ Jak již bylo Pauknerovou zmíněno a já s jejím názorem souhlasím, výše zmíněná ustanovení pojednávala o kritériích jednotlivých teorií velmi okrajovým způsobem a jejich dovození bylo opravdovým uměním.

Rakouská nauka a později na ní navazující československá tedy vycházely z kritéria sídla. Jednalo se o efektivní sídlo. Avšak tento pojem bylo možné vykládat buď jako sídlo skutečné, nebo statutární. Statutárním sídlem bylo myšleno sídlo z čistě formálního hlediska. Pro praxi mělo rozhodnutí této otázky ale zcela zásadní vliv, protože relativizování kritéria sídla nebylo na místě. Proto se Československý Nejvyšší soud pro princip sídla vyslovil v několika rozhodnutích.¹¹¹ Dle Komentáře Rouček-Sedláček¹¹² bylo v rozhodnutí č. R II 728 / 29 z 11. 11. 1930 dovozeno z § 34 o.z.o., že tamější společnost má sídlo ve Vídni, je tam i zapsána, a proto bude posuzována jako Rakouská společnost. Dále Nejvyšší soud uvedl, že určení státní příslušnosti akciové společnosti se řídí jejím sídlem a toto pravidlo bylo uznáno i pro poměry popřevratové.¹¹³

---

¹⁰⁷ Ustanovení § 28 ABGB zní „Plného požívání práv občanských nabývá každý občanstvím státním. Občanství státního v těchto zemích dědičných docházejí děti občana rakouského již narozením.“

¹⁰⁸ Srov. HARTMANN, Antonín; ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Linhart, 1935. Str. 281.

¹⁰⁹ Ustanovení § 34 ABGB zní „Osobní způsobilost cizinců k právním jednáním uvažována budiž vůbec dle zákonů místních, pod nimiž cizinec dle svého bydliště, anebo nemá-li pravého bydliště, dle svého narození jako poddaný postaven jest; ač není-li v té nebo oné případnosti zákonem něco jiného nařízeno.“

¹¹⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 136

¹¹¹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 137

¹¹² HARTMANN, Antonín; ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Linhart, 1935, 1192 s.

¹¹³ Srov. rozhodnutí č. 10.320 Vážného sbírky, s. 1523

Poněkud překvapivým rozhodnutím se v této věci jevílo dřívější rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R I 276 / 19 z 15. 7. 1919 č. 226 Vážného sbírky, ve kterém soud uvedl, že i společnost mající sídlo na území ČSR je považována za společnost cizineckou, platí pro ní však stejný zákon č. 58 z roku 1906 ř.z. Jednalo se o společnost zapsanou ve Vídni, která žádalo o zápis pobočky obchodního závodu v Mariánských lázních, kam chtěla posléze své sídlo přesunout. Soud ve svém rozhodnutí uvedl, že žádost o zápis bude posuzována jako žádost o zápis tuzemského závodu cizinecké společnosti.¹¹⁴ Svě tvrzení soud odůvodnit tak, že i když by společnost své sídlo dodatečně přenesla do Československa z důvodu, že členové a jednatele společnosti bydlí v Budapešti, společnost nelze považovat za zdejší.¹¹⁵ Pro úplnost uvádím, že na základě výše zmíněného rozhodnutí Eliáš dovozuje, že naše právní úprava je založena na teorii inkorporační.

B. Kučera ve své publikaci ale uvádí, že některá ustanovení mezinárodních obchodních smluv přinášejí tzv. kombinační systém. Kombinují kritérium sídla, za které považují sídlo ústřední správy společnosti, s kritériem inkorporace (založení) společnosti.¹¹⁶

Názor podporující kombinační systém rovněž vyjádřila rezoluce II. sjezdu čs. právníků v roce 1925. Rezoluce se vyslovila v tom smyslu, že pro určení státní příslušnosti společností je určujícím kritériem jejich skutečné a seriózní sídlo, ale současně se vyžaduje, aby společnost byla ve svém domovském státě koncesována, nebo alespoň zřízena podle tamějších předpisů.

V souvislosti s judikaturou Nejvyššího soudu ČSR je potřeba rovněž zmínit princip kontroly. Ten se zcela výjimečně objevoval i v rozhodnutích, která tento soud během své působnosti vydal. V komentáři Rouček-Sedláček se o něm sice nedočteme, ale z rozhodnutí Nejvyššího Vídeňského soudu ze 16. 12. 1925 je patrné, že princip kontroly byl předmětem rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, i když se o něm dočítáme v souvislosti s jeho zamítnutím. V tomto rozhodnutí soud dle § 28

---

¹¹⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 137

¹¹⁵ Srov. rozhodnutí č. 226 Vážné sbírky, s. 381 – 382; Komentář Rouček-Sedláček uvádí toto rozhodnutí jako judikaturu k § 28 o.z.o

¹¹⁶ Pauknerová uvádí Srov. B. Kučera (1925) ibidem, s. 241 – 243

o.z.o. dovedl, že pro posouzení státní příslušnosti akciové společnosti je rozhodné její sídlo a nikoliv státní občanství osob, akcionářů, které ji ovládají.¹¹⁷

5.2 Vývoj právní úpravy osobního statutu do roku 1990

V poválečném období, a to hlavně v období, ve kterém byl v platnosti zákon o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého č. 41/1948 Sb., se zdála situace v Československu v otázce určení osobního statutu právnických osob, poněkud nejasná.

Už v úvodu zákona č. 41/1948 Sb., a při výkladu prvního paragrafu není jasné, na koho se daný předpis vztahuje a jakým způsobem. Paragraf jedna sděluje následující:

„Způsobilost osoby k právním úkonům se spravuje, pokud se v tomto zákoně neustanovuje nic jiného, právním řádem státu, jehož je ona osoba příslušníkem.“¹¹⁸

Co lze tedy v otázce určení osobního statutu právnických osob z tohoto ustanovení dovodit? Z důvodové zprávy k § 1 plyne, že osobní statut, který určuje rovněž způsobilost k právním úkonům, je určen domovským státem.¹¹⁹

Dle názoru Bystrického, se kterým se ztotožňuji i já, lze říct, že zde neexistovalo ustanovení, které by jednoznačně stanovilo rozhodující kritérium pro určení státní příslušnosti právnických osob. Ve svém systému z roku 1958 uvedl, že na prvním místě bude určujícím smlouva s tím kterým státem, pokud takové smlouvy nebude, bude se osobní statut posuzovat podle okolností případu, a to podle práva státu, kde byla společnost zřízena tzn. kde byla inkorporována, nebo podle toho kde má společnost své ústřední sídlo.¹²⁰

Hlavním rozdílem tedy bylo upuštění od uplatňování předválečného principu sídla, jako základního principu, který čistě vyplýval z vnitrostátního československého práva.

---

¹¹⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 140.

¹¹⁸ Zákon č. 41/1948 Sb. § 1, o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého.

¹¹⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 141.

¹²⁰ Srov. BYSTRICKÝ, Rudolf. *Základy mezinárodního práva soukromého*. Praha : Orbis, 1958. Str. 181.

K významným změnám došlo rovněž při rekonstrukci hlavních odvětví československého práva během let 1963-1964. V rámci těchto změn došlo i k vydání zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (ZMPS) a zákona č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku neboli „zákoník mezinárodního obchodu“ (ZMO), který na našem území vstoupil v účinnost až v dubnu 1964. Ze ZMO byl ve vztahu k ZMPS speciální normou a výslovně se přihlašoval k principu inkorporačnímu. ZMO ve svém § 8 uváděl následující:

„Právníky osobami jsou podniky a jiné organizace, přiznávají-li jim způsobilost k právům a povinnostem, podle něhož byly zřízeny“¹²¹

Na tuto kolizní normu navazoval následující § 9 ZMO, který stanovil že:

„Právní poměry právnických osob jsou upraveny právními předpisy, podle nichž byly zřízeny, nebo stanovami na základě těchto předpisů vydanými, v nichž je zejména určen název právnické osoby a stanoveno, kterými orgány jedná a jak zaniká.“¹²²

ZMO tedy uvádí, že právo, podle kterého byla právnická osoba zřízena stanoví, zda má ona právnická osoba právní způsobilost. Současně ZMO rozšiřuje pojem právnická osoba na podnik a „jiná organizace“ a dává tak možnost širší interpretace a vymezení pojmu „osoby“.¹²³ Československý zákonodárce si bral za vzor při tvorbě ZMO především britskou úpravu, která měla podle Kopače¹²⁴ pozitivní vliv na rozvoj mezinárodního obchodního styku. Byl tedy vytvořen takový systém, který byl k zahraničním společnostem vstřícný, neboť respektoval právní řád země, podle které byly zahraniční společnosti zřízeny.

Významnou změnu ve výše uvedeném režimu přinesl zákon č. 173/1988 Sb., o podniku se zahraniční majetkovou účastí a zákon č. 112/1990 Sb., který právní úpravu z roku 1988 ještě dále liberalizoval. Tyto zákony umožňovaly zřizování podniků s kapitálovou účastí subjektů z nesocialistických států, na území Československa. Původně tento model platil pouze pro akciové společnosti, ale po

¹²¹ Zákon č. 101/1963 Sb. o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu) § 8.

¹²² Zákon č. 101/1963 Sb. o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu) § 9.

¹²³ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4598-1. Str. 142.

¹²⁴ L. Kopač, *Nová úprava obchodních korporací, ZMO v praxi*, Praha 1964

novelizaci bylo toto umožněno i dalším právním formám osob, které byly upraveny v hospodářském zákoníku.¹²⁵

5.3 Inkorporační princip dle současné právní úpravy

5.3.1 § 30 ZMPS

Podle zákona č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém (ZMPS) se osobní statut společnosti určuje podle kogentního ustanovení § 30 odst. 1 ZMPS.¹²⁶

Toto ustanovení říká:

„Právní osobnost právnické osoby a způsobilost jiné než fyzické osoby se řídí právním řádem státu, podle něhož vznikla. Tímto právním řádem se řídí i obchodní firma nebo název a vnitřní poměry takové osoby, poměry mezi takovou osobou a jejími společníky nebo členy a vzájemné poměry společníků nebo členů, ručení společníků nebo členů za závazky takové osoby a kdo za osobu jako její orgán jedná, jakož i její zánik.“¹²⁷ Toto ustanovení přebralo právní úpravu, která byla obsažena v § 22 ObchZ. Odstavec třetí stejného ustanovení ZMPS potom přebíral ve své první větě úpravu § 24 odst. 2 ObchZ.

Jak lze z tohoto ustanovení vyčíst, zákonodárce schválně využil pojmu „jiné než fyzické osoby“ z důvodu možné existence zahraničních entit, které neodpovídají smyslu ustanovení § 20 odst. 1 ObčZ. Jedná se o entity, které nemají podobu právnické osoby ve smyslu výše uvedeného ustanovení ani právní subjektivitu ve smyslu § 15 odst. 1 ObčZ, ale dle ZMPS konkrétně § 30 odst. 1 je jím v České republice přiznána stejná způsobilost k právům a povinnostem, kterou mají podle domovského právního řádu. Dle důvodové zprávy je tento fakt dán kvůli snaze o plynulost obchodního styku.¹²⁸

Pokud se podrobně podíváme na samotné ustanovení § 30 ZMPS zjistíme, že na rozdíl od ustanovení § 22 ObchZ, které bylo jeho předchůdcem a které

---

¹²⁵ Zákon č. 109/1964 Sb. hospodářský zákoník

¹²⁶ DOBIÁŠ, Petr et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář : podle právního stavu k 1. lednu 2014*. 1. vyd. Praha : Leges, 2013. 528 s. ISBN 978-80-87576-94-6. Str. 140.

¹²⁷ Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém, § 30.

¹²⁸ Srov. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 91/2012 Sb. [online]. [cit. 2015-06-03]. Str. 56. Dostupná např. z webových stránek Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ve sněmovním tisku č. 364 [http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71128&pdf=1].

pojednávalo pouze o „založení“¹²⁹ dle zahraničního právního řádu, nově ZMPS hovoří o „vzniku“ zahraniční právnické nebo jiné než fyzické osoby. Důvodem pro tuto na první pohled nepatrnou změnu je to, jaký význam současné právo přikládá pojmu založení a pojmu vznik právnické osoby nebo jiné entity.¹³⁰

Jedná se o situace, kdy určitá entita vznikne jinak než na základě založení tzn. na základě zakladatelského právního jednání. Lze si snadno představit případ vzniku zahraniční entity *na základě zákona*, kdy neproběhne žádné zakladatelské jednání - například útvary zřízené zahraniční státní správou. Nebo se může jednat o případ přemístění sídla, již vzniklé osoby, která se podřídila tamějšímu právnímu řádu.¹³¹

Odborná literatura¹³² ustanovení § 30 odst. 1 ZMPS rozděluje dále na „*poměry vnitřní*“ a na poměry rozdělené „*mezi osoby a její společníky či společníky mezi sebou navzájem*“. S tímto rozdělením se však neztotožňuji, protože nejsem toho názoru, že by zákonodárce cíleně chtěl tyto pojmy od sebe oddělit. Ani důvodová zpráva k této části nic zvláštního neříká.

Ustanovení § 30 odst. 2 má zajistit bezpečnost právního styku subjektů v prvním odstavci vymezených a má povahu subsidiární kolizní normy. Odstavec třetí stejného ustanovení § 30 ZMPS navazuje na § 24 odst. 2 ObchZ a zakotvuje zásadu, která stanoví rozhodný právní řád pro založení tuzemské společnosti, a to následujícím způsobem:

*„Právnická osoba se sídlem v České republice může být založena pouze podle českého právního řádu.“*¹³³

---

¹²⁹ Právní způsobilost, kterou má jiná než fyzická zahraniční osoba podle právního řádu, podle něhož byla založena, má rovněž v oblasti českého právního řádu. Právním řádem, podle něhož byla tato osoba založena, se řídí i její vnitřní právní poměry a ručení členů nebo společníků za její závazky.

¹³⁰ Srov. KUČERA, Zdeněk. *Obchodní společnosti v návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém*. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, ČERNÁ, Stanislava; ČECH, Petr. Pocta Ivaně Štenglové k sedmdesátým narozeninám: *právo společností : ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 131-138. Str. 132.

¹³¹ BŘÍZA, Petr et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2014. xxi, 745 s. ISBN 978-80-7400-528-2. Str. 189. Srov. v závěrečné kapitole této práce judikatury SDEU.

¹³² Petr DOBIÁŠ in DOBIÁŠ, Petr et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář: podle právního stavu k 1. lednu 2014*. 1. vyd. Praha : Leges, 2013. 528 s. ISBN 978-80-87576-94-6. Str. 140. Autor zde odkazuje na ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. xxii, 1447 s. ISBN 978-80-7400-354-7. Str. 59.

¹³³ Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém, § 30.

5.3.2 § 3024 občanského zákoníku

Občanský zákoník jako základní soukromoprávní předpis rovněž do jisté míry upravuje osobní statut společnosti. Ustanovení § 30 odst. 1 ZMPS tak není jedinou kolizní normou v této oblasti. ObčZ ve svém § 3024 říká: „*způsobilost nabyvat práva a zavazovat se k povinnostem, kterou má jiná než fyzická zahraniční osoba podle právního řádu, podle něhož byla založena, jí náleží rovněž v oblasti českého právního řádu. Právním řádem, podle něhož byla tato osoba založena, se řídí i její vnitřní právní poměry a ručení jejích členů nebo společníků za její dluhy.*“¹³⁴ Na první pohled se jednotlivá ustanovení ObčZ a ZMPS nemusí zdát totožná, ale ve své podstatě upravují totéž.

Při snaze vyložit si tuto dvojkolejnost odborná veřejnost¹³⁵ dochází k mnoha různým závěrům. Osobně si myslím, že zde byla pouze snaha zákonodárce tuto skutečnost zakotvit i v občanském právu při jeho rekonstrukci a tak ošetřit všechny možné případy, které mohou z pohledu zákonodárce nastat. Na druhou stranu si je nutné uvědomit, že v případě soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem má ustanovení § 30 odst. 1 ZMPS přednost, neboť ve vztahu k ObčZ zákoníku se jedná o předpis *lex specialis*.

5.4 Státní příslušnost společnosti

Určení osobního statutu společnosti není dle českého právního řádu jediným kolizněprávním kritériem. V ustanovení § 26 ZMPS je obsaženo pravidlo pro určení státní příslušnosti společnosti z pohledu cizineckého práva, dle kterého se za zahraniční právnickou osobu považuje právnická osoba se sídlem mimo území České republiky. I výše zmíněné ustanovení § 3024 ObčZ pojednává o „*sídle společnosti*“ avšak blíže tento pojem nespecifikuje. Je proto otázkou jak má být na tento pojem

---

¹³⁴ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník, § 3024.

¹³⁵ KUČERA, Zdeněk; GAŇO, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2014. 495 s. ISBN 978-80-7380-541-8. Str. 78.

přesně nahlíženo. Pokud se ale podíváme do odborné literatury,¹³⁶ zjistíme, že je tento pojem vykládán jako sídlo statutární.

5.5 Skutečné sídlo společnosti

Na jedné straně stojí zapsané sídlo společnosti a straně druhé stojí sídlo skutečné. Rozdíl mezi těmito pojmy je ale zásadní. Pokud by se například fyzická osoba při ochraně svých práv dovolávala spravedlnosti na skutečném sídle společnosti, nemuselo by to mít vůbec žádný výsledek v rámci jejího uplatnění, protože dle výše uvedených kapitol je patrné, že se v českém právním řádu uplatňuje princip inkorporační tzv. zapsané sídlo má přednost před sídlem skutečným. Nelze ale bez dalšího uzavřít, že český právní řád nepřikládá skutečnému sídlu žádný význam.¹³⁷

Již v předcházející kapitole jsem se právě pojmem „*sídla*“ zabýval v souvislosti s výkladem § 26 ZMPS. Český právní řád totiž tento pojem nijak nespecifikuje, a je proto těžké ho v mnohých situacích správně vyložit.¹³⁸ Domnívám se, že právě v rámci ochrany práv třetích osob je formulováno ustanovení § 137 odst. 1 ObčZ, které říká že:

„*Každý se může dovolat skutečného sídla právnické osoby*“.¹³⁹

Zákonodárce tak reaguje na problematiku tzv. „*schránkových společností*“, která na našem území roste. Jedná se o případ, kdy společnost má zapsané sídlo pouze na adrese, na které fakticky svoji činnost nevykonává. Na této ve veřejném rejstříku zapsané adrese má pouze umístěnou poštovní schránku pro příjem písemností. Je pak složité konfrontovat někoho z dané společnosti tzv. „*face to face*“, když osoby, které za společnost jednají, sídlí úplně jinde. Pokud budeme fakt, že společnost na dané adrese má umístěnou pouze poštovní schránku, vykládat za

¹³⁶ Srov. KUČERA, Zdeněk; GAŇO, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2014. 495 s. ISBN 978-80-7380-541-8. Str. 70 a Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 89/2012 Sb. [online]. [cit. 2015-06-03]. Str. 73-74. Dostupná např. z [http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf].

¹³⁷ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-326-5. Str. 274.

¹³⁸ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§1-654): komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2012. 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9. Str. 722.

¹³⁹ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník, § 137 odst. 1

současného užití zákona o veřejných rejstřících přesněji jeho § 14 odst. 1 „*Navrhovatel při návrhu na zápis doloží právní důvod užívání prostor, v nichž je umístěno sídlo osoby, jíž se zápis týká; to neplatí, je-li právní důvod zjistitelný z informačního systému veřejné správy nebo jeho části, která je veřejnou evidencí, rejstříkem nebo seznamem.*“¹⁴⁰ dojdeme k závěru, že reálně to ani není možné.

5.6 Úprava přeshraničního přemístění sídla v českém právu

V následujících podkapitolách se budu snažit podat ucelený výklad pojednávající o konkrétních podmínkách pro přemístění sídla a čtenáři přiblížit, v jakých konkrétních situacích se použije kterého právního řádu. Chápu, že předchozí kapitoly mohly čtenáře naplnit nejistotou o jaký druh sídla se jedná, pokud se o něm budu dále zmiňovat, proto bych se rád držel ustáleného výkladu, že sídlem bude myšleno sídlo statutární, a tedy bude myšleno sídlo ve formálním smyslu tak jak je to myšleno dle ObčZ a zákona o přeměnách¹⁴¹ a stejným způsobem budou následující podkapitoly i členěny.

5.6.1 Přeshraniční přemístění sídla dle občanského zákoníku

Občanský zákoník mezi § 138 – 143 upravuje přeshraniční přemístění sídla právnické osoby, přičemž používá dvou základních pojmů. Je zde použito pojmu „*zahraniční*“. Volba slov ze strany zákonodárce nám může mnoho naznačit. Jednak že se tato úprava nevztahuje jen na Evropskou unii, ale na jakýkoliv zahraniční právní řád, kterým se daná právnická osoba řídí, pokud to neodporuje zákonu nebo mezinárodní smlouvě. Ve spojení s druhým pojmem „*právnická osoba*“ lze předpokládat, že zákonodárce chtěl tímto zahrnout všechny od fyzických osob odlišných útvarů.¹⁴² Lze tak shrnout, že přemístění sídla do České republiky je, dle

---

¹⁴⁰ Zákon č. 4/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

¹⁴¹ KUČERA, Zdeněk. *Obchodní společnosti v návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém*. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, ČERNÁ, Stanislava; ČECH, Petr. Pocta Ivaně Štenglové k sedmdesátým narozeninám: právo společností : ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku. Praha: C.H. Beck, 2012, Str. 135.

¹⁴² ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef et al. *Občanský zákoník: komentář*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014. lxx, 1667 s. ISBN 978-80-7478-370-8. Str. 477.

výše uvedeného ,umožněno všem zahraničním, od fyzických osob odlišným, osobám, i tzv. těm, které mají omezenou právní subjektivitu za podmínky, že to neodporuje domácímu právnímu řádu zahraniční právnické osoby a současně naplní podmínky stanovené ObčZ.

Podmínky, které musí být dle české právní úpravy naplněny jsou stejné jako pro zápis kterékoliv jiné tuzemské společnosti. Jsou definovány jednak pozitivně tzv. které dokumenty nebo kroky musí nově vznikající právnická osoba učinit a jednak negativně, například za jakým účelem nesmí být právnická osoba zřízena. Mezi pozitivní patří naplnění procesních podmínek jako volba právní formy společnosti (například společnost s ručením omezeným) a dále předložit zakladatelské právní jednání a zaplatit všechny s tím spojené poplatky.¹⁴³

Inkorporační princip není v českém právním řádu tedy dodržován ve své zcela nedotčené podobě. Právě díky podmínkám, které ObčZ zákoník stanovuje, nelze do České republiky přemístit sídlo společnosti, která by neměla jednu z českým právním řádem stanovenou právní formu právnické osoby. Tento tzv. korekční prostředek mnoho autorů nazývá různě. Kučera hovoří o „*modifikaci inkorporační zásady*“,¹⁴⁴ Pauknerová zmiňuje zase pojem „*limit pro určení hraničního určovatele*“,“ ale nejvíce rozšířeným pojmem dnešní doby je „*korektiv inkorporačního principu*.“

5.6.2 Přeshraniční přemístění sídla dle zákona o přeměnách¹⁴⁵

Občanský zákoník není jediným předpisem, ve kterém je přeshraniční přemístění právnických osob upraveno. Ve své hlavě páté zákon o přeměnách „*PřemZ*“ přesněji mezi § 384a - § 384p obsahuje zvláštní úpravu přemístění sídla zahraniční právnické osoby ve vztahu k členským státům EU. PřemZ ve svém § 384a říká: „*Zahraníční právnická osoba může přemístit sídlo do České republiky, aniž by došlo k jejímu zániku a vzniku nové právnické osoby, nezakazují-li to právní předpisy*

---

¹⁴³ viz. kapitola 4.3.2.3.

¹⁴⁴ KUČERA, Zdeněk; GAŇO, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2014. 495 s. ISBN 978-80-7380-541-8. Str. 78.

¹⁴⁵ Zákon č. 125/2008 Sb. o přeměnách obchodních společností a družstev

členského státu...“¹⁴⁶ Z tohoto ustanovení plyne, že lze přemístit sídlo mezi jednotlivými členskými státy EU resp. EHP, a to jednak z České republiky do zahraničí a za druhé z jiného členského státu do České republiky. Dále toto ustanovení stanovuje tři podmínky pro přesun resp. přemístění sídla. První je, že přesun sídla společnosti nesmí zakazovat právní řád státu, ze kterého se společnost přesouvá. Druhou podmínkou je, že zahraniční osoba musí zvolit jednu z právních forem, které jí české právo dovoluje tzv. buď společnost (osobní či kapitálová) nebo může zvolit formu družstva. Poslední podmínkou, kterou ustanovení § 384 a zmiňuje, je že se vnitřní poměry právnické osoby, která má mít nově sídlo v České republice, musí řídit českým právním řádem.

Pokud se bude jednat o případ přemístění sídla společnosti z České republiky do zahraničí¹⁴⁷ budeme postupovat podle § 384f – 384p. Ve větě druhé odstavce prvního ustanovení § 384f je zákonodárcem stanoven poněkud zvláštní postup upravující případy, ve kterých by mohlo dojít k přeshraničnímu přemístění sídla společnosti do členského státu, který by otázku rozhodného právního řádu v případě přemístění sídla neupravoval. Text tohoto ustanovení zní: „*osobní statut a právní forma společnosti nebo družstva se i po přemístění sídla do zahraničí nadále řídí českým právním řádem, pokud nestanoví něco jiného právní řád státu, do něhož společnost či družstvo přemísťuje své sídlo.*“¹⁴⁸ Ona otázka změny formy právnické osoby při přeshraničním přemístění sídla společnosti nemusí být vždy řešena. V případě, kdy zahraniční právní řád změnu formy nevyžaduje, lze formu společnosti ponechat v té podobě, kterou má v zemi, ze které své sídlo přesouvá.¹⁴⁹

Zákon o přeměnách ale neupravuje všechny situace, které mohou vzniknout. Například ručení společníků resp. členů statutárních orgánů právnické osoby není tímto zákonem upraveno. Proto se v případě potřeby bude muset subsidiárně použít úpravy obsažené v § 140 odst. 2 občanského zákoníku.¹⁵⁰

---

¹⁴⁶ Zákon č. 125/2008 Sb. o přeměnách obchodních společností a družstev, § 384a

¹⁴⁷ pojem zahraničí je stále myšlen ve smyslu zákona o přeměnách, takže je tím myšlen členský stát EU resp. EHP

¹⁴⁸ Zákon č. 125/2008 Sb. o přeměnách obchodních společností a družstev, § 384f věta druhá

¹⁴⁹ ČECH, Petr. *Hlavní změny v zákoně o přeměnách* od 1. 1. 2012 (I). Finanční řízení & controlling v praxi. 2012, č. 2. Str. 32.

¹⁵⁰ BUBNÍKOVÁ, Hana. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí práce Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc. Str. 27.

Můžeme tedy shrnout, že hlavními rozdíly mezi úpravou obsaženou v ObčZ a úpravou přeshraničního přemístění sídla, a to ať při přesunu z České republiky do zahraničí nebo opačně, je teritoriální vymezení jednotlivých předpisů. Zatímco úprava PřemZ se vztahuje pouze na přemístění sídla v rámci EU resp. EHP, tedy hovoří o přemístění sídla z/do jiného členského státu, úprava ObčZ tuto specifikaci neobsahuje. Pokud budeme řešit otázku přeshraničního přemístění sídla společnosti z jiného než členského státu, použijeme tedy úpravu obsaženou v ObčZ přesněji úpravu § 138 – § 143. Dle odborné literatury tedy komentáře k ObčZ, Dvořák tento dvojí režim vysvětluje faktem že úprava v těchto právních předpisech se z historického hlediska vždy týkala jen právnických osob EHP a později EU.¹⁵¹

5.6.3 Zvláštní právní režim dle ZMPS

Dle výše uvedeného lze podotknout, že současná česká právní úprava přeshraničního přemístění sídla je poměrně liberální. Tomu nasvědčuje i další fakt, a to že § 30 odst. 3 ZMPS naznačuje možnost přemístění sídla zahraniční právnické osoby, § 30 odst. 3 zní: „*Právnická osoba se sídlem v České republice může být založena pouze podle českého právního řádu. Tím není dotčena možnost přemístit do České republiky sídlo právnické osoby založené podle právního řádu cizího státu, která má sídlo v zahraničí, jestliže to umožňují mezinárodní smlouva, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo jiný právní předpis.*“¹⁵² Jedná se, dle mého názoru, o zvláště formulované ustanovení, kterým zákonodárce znovu dává větší otevřenost v případě přemístění sídla zahraniční právnické osoby za současného ponechání podřízení zahraničnímu právnímu řádu. Je zde současně stanovena podmínka, že tomu je umožněno mezinárodní smlouvou, přímo použitelným předpisem EU nebo jiným právním předpisem. Je tedy otázkou, zda tuto úpravu nechápat spíše jako nadbytečnou¹⁵³ než jako snahu o vytvoření liberálního prostředí

---

¹⁵¹ Tomáš DVOŘÁK in: ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef et al. *Občanský zákoník: komentář*: svazek 1. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014. lxxv, 1667 s. ISBN 978-80-7478-370-8. Str. 475-477.

¹⁵² Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém, § 30 odst. 3.

¹⁵³ DOBIÁŠ, Petr et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář* : podle právního stavu k 1. lednu 2014. 1. vyd. Praha : Leges, 2013. 528 s. ISBN 978-80-87576-94-6. Str. 140.

českého právního řádu v otázkách přemístění sídla zahraniční společnosti.
V současnosti neexistuje mezinárodní smlouva, která by tento režim povolovala.¹⁵⁴

---

¹⁵⁴ KUČERA, Zdeněk; GAŇO, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2014. 495 s. ISBN 978-80-7380-541-8. Str. 78.

6 Společnosti a právo Evropské unie

Česká republika je od 1. května 2004 součástí Evropské unie. To neznamená jen možnost čerpání evropských dotací, ale také že pro Českou republiku je závazné evropské *acquis*.¹⁵⁵ Prameny evropského práva lze tradičně rozdělit na primární právo Evropské unie a sekundární právo. Primární právo EU je tvořeno smlouvami, které upravují samotné fungování EU tzv. Zakládající smlouvy evropského společenství a dále smlouvy o přístupu jednotlivých členských států a jejich protokoly. Pro právo společností je ale z výše uvedeného nejpodstatnější Smlouva o fungování Evropské unie „SFEU“.¹⁵⁶ Sekundární právo Evropské unie směřuje k zajištění výkonu pravomocí Evropské unie. Jedná se především o právní předpisy typu nařízení, směrnice a dále také rozhodnutí, doporučení a stanoviska. Pro právo společností jsou důležitými hlavně první dva jmenované.

Právě v souvislosti se vstupem České republiky do EU se otevřely nové možnosti tuzemským společnostem při jejich snaze expandovat do zahraničí. Právo evropské unie nabídlo možnost podnikat v zahraničí pod hlavičkou evropských korporátních firem a využívat tak práva svobodného usazování.¹⁵⁷ Koncept právní úpravy Evropské unie je postaven na garantování 4 základních svobod. Jedná se o svobodu pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. Svobodu pohybu osob lze dále interpretovat jako svobodu pohybu pracovníků, tzv. každý může pracovat v jiném členském státě bez zvláštního povolení (pokud se k jeho práci nevztahuje zvláštní právní předpis, který by takové povolení vyžadoval) dále lze tuto svobodu vykládat v souvislosti s osobami podnikajícími jako OSVČ a v neposlední řadě rovněž jako svoboda usazování v rámci práva společností.

V souvislosti se svobodou usazování a určení osobního statutu společností vždy bude záležet na jednotlivých členských státech. Evropské právo totiž neposkytuje obecnou kolizní normu, která by stanovila jasné pravidlo pro určení rozhodného práva u společností s mezinárodním prvkem. Významnou roli

---

¹⁵⁵ TICHÝ, Luboš, ARNOLD, Rainer, SVOBODA, Pavel, ZEMÁNEK, Jiří, KRÁL, Richard. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 71.

¹⁵⁶ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. Dostupné např. z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

¹⁵⁷ BUBNÍKOVÁ, Hana. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí práce Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc. Str. 29.

v objasnění výše uvedeného bude v dalších podkapitolách hrát Soudní dvůr Evropské unie (SDEU) a jeho výklad k otázce svobody usazování, který postupem času svou interpretaci tohoto pojmu rozšiřoval.

6.1 Svoboda usazování

Jak již bylo v předchozí kapitole zmíněno, svoboda usazování je součástí volného pohybu osob respektive je *lex specialis* k obecné úpravě osob¹⁵⁸ a tak součástí snahy Evropské unie o vytvoření jednotného trhu tzv. *European Single Market*. Tato svoboda je upravena v § 49 – § 55 SFEU. Klíčovým ustanovením je § 49 SFEU který stanoví: „*V rámci níže uvedených ustanovení jsou zakázána omezení svobody usazování pro státní příslušníky jednoho členského státu na území jiného členského státu. Stejně tak jsou zakázána omezení při zřizování zastoupení, poboček nebo dceřiných společností státními příslušníky jednoho členského státu usazenými na území jiného členského státu.*“

Svoboda usazování zahrnuje přístup k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkon, jakož i zřizování a řízení podniků, zejména společností ve smyslu čl. 54 druhého pododstavce, za podmínek stanovených pro vlastní státní příslušníky právem země usazení, nestanoví-li kapitola o pohybu kapitálu jinak.“¹⁵⁹

Dalším klíčovým ustanovením je § 54 SFEU, který stanoví, že: „*Se společnostmi založenými podle práva některého členského státu, jež mají své sídlo, svou ústřední správu nebo hlavní provozovnu uvnitř Unie, se pro účely této kapitoly zachází stejně jako s fyzickými osobami, které jsou státními příslušníky členských států*

Společnostmi se rozumějí společnosti založené podle občanského nebo obchodního práva včetně družstev a jiné právnické osoby veřejného nebo

---

¹⁵⁸ SVOBODA, Pavel. Úvod do evropského práva. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-488-9. Str. 210

¹⁵⁹ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie § 49. Dostupné např. z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>.

*soukromého práva s výjimkou neziskových organizací.*¹⁶⁰ Obě tato zmíněná ustanovení mají přímý účinek.¹⁶¹

Obě tato ustanovení jsou postavena na myšlence, že bude se všemi příslušníky všech členských států zacházeno stejně, pokud jde o výkon práva usazování a vychází tedy ze zásady zákazu diskriminace. Pojem usazování není primárním právem EU nijak blíže vymezen, ale hovoří o něm judikatura resp. rozsudek SDEU *Factortame II*¹⁶² V tomto rozsudku je pojem „usazování“ vymezen jako „skutečný výkon hospodářské činnosti prostřednictvím stálého zařízení v jiném členském státě na neurčitou dobu“.

Fyzická i právnická osoba mohou být beneficentem práva na usazování i když to přímo z textu jednotlivých ustanovení neplyne. Toto právo ale lze rozdělit na primární svobodu usazování a na sekundární svobodu. Jako primární řadíme právo usazovat se na území jiného členského státu za účelem podnikatelské činnosti, nebo přenést sídlo podnikatelské činnosti na území jiného členského státu (myšleno již započaté podnikatelské činnosti).¹⁶³ Právo na sekundární svobodu usazování lze rozdělit do třech skupin. Osoby mají právo v jiných členských státech na zřízení (i) pobočky, (ii) zastoupení, nebo (iii) jiné dceřiné společnosti.¹⁶⁴ Hlavním rozdílem výše zmíněných je jejich právní subjektivita. Zatímco dceřiné společnosti mají právní subjektivitu, zastoupení a pobočky jsou v různé míře závislé na mateřské společnosti a vlastní právní subjektivitu nemají.

---

¹⁶⁰ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie § 53. Dostupné např. z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>.

¹⁶¹ Rozsudek SDEU ze dne 10. července 1986 ve věci C-79/85 D.H.M. Segers v Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor Banken Verzekeringswezen, Groothandel en Vrije Beroepen odst. 12.

¹⁶² Rozsudek SDEU ze dne 25. července 1991 ve věci C-221/89 The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte Factortame Ltd and others, odst. 20.

¹⁶³ TICHÝ, Luboš et al. Evropské právo. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 2014. xlii, 756 s. ISBN 978-80-7400-546-6. Str. 375.

¹⁶⁴ BUBNÍKOVÁ, Hana. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí práce Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc. Str. 31.

6.2 Judikatura Soudního dvora Evropské unie ke svobodě usazování

Soudní dvůr Evropské unie během své rozhodovací praxe svůj názor na tento pojem vykládal různě. Šlo nejspíše o evoluci vlastního názoru, která je zcela pochopitelná. Potýkal se totiž se dvěma teoriemi, které si v mnohém odporují při rozhodování mezi členskými státy, jejichž právní řády byly založené právě na odlišných teoriích práva na usazování. Zatímco inkorporační teorie je postavena tak, že neklade žádné překážky působení v zahraničí¹⁶⁵ společností tam nezapsaným a otevírá tak vnitřní trh, polovina členských států zastávala teorii sídla, a tak se tyto dvě teorie velmi často staly předmětem soudních sporů. Soudní dvůr Evropské unie hraje roli jakéhosi rozhodce mezi dvěma principy a jeho úkolem je vypořádat se s otázkou, kde končí ochrana vlastního trhu před zahraničními společnostmi a co už možno regulovat vnitrostátně nelze, protože je to již upraveno evropským právem. Abych lépe vysvětlil onu evoluci svobody usazování, velmi stručně rozeberu a poukážu na to nejzásadnější ve vybraných soudních sporech.

6.2.1 Fearon¹⁶⁶

V soudním sporu označovaném jako *Fearon* šlo o nařízení nuceného převodu majetku irské společnosti *Fearon and Company Limited*. Tato společnost byla ovládána svými členy, kteří byli příslušníky Velké Británie a díky svému původu se snažili dovolat svobody usazování. Namítali, že stát, který nařídil nucený převod majetku jim tuto svobodu narušuje, lze tedy zjednodušeně říct, že se dovolávali principu kontroly. V případě *Fearon* soud posoudil společnost jako irskou a dal tak přednost principu sídla.

---

¹⁶⁵ tento pojem chápej dle výkladu ZMPS tzv. jiný členský stát

¹⁶⁶ Rozsudek SDEU ze dne 6. listopadu 1984 ve věci C-182/83 *Robert Fearon and Company Limited v Irish Land Commission*.

6.2.2 Komise v Francie¹⁶⁷

Zajímavost tohoto rozhodnutí byla dána několika zajímavými závěry, které Soudní dvůr vyslovil. Jednak zde SDEU poprvé využil analogie zapsaného sídla společnosti a státní příslušnosti fyzické osoby a použil toho jako kolizního kritéria. Dále také vyslovil názor, že ustanovení o svobodě usazování by neměla smysl, pokud jednotlivé členské státy aplikují na zahraniční subjekty odlišné normy, než na subjekty domácí. Ve sporu *Komise v Francie* šlo o započtení daňových plnění pro daňové účely, které bylo omezeno pouze pro domácí subjekty. Soudní dvůr dovedl zákaz diskriminace na základě registrovaného sídla v zahraničí.¹⁶⁸

6.2.3 Daily Mail¹⁶⁹

Případ společnosti Daily Mail je právě jedním z těch, o kterých jsem v úvodu této kapitoly hovořil, a kde bylo pro SDEU, dle mého názoru, velmi těžké rozhodnout, co lze upravovat evropským právem a co součástí práva čistě vnitrostátního. V případě Daily Mail šlo o snahu přemístit své skutečné sídlo z Velké Británie do Nizozemí z důvodu mírnějšího daňového zatížení z prodeje nemovitostí, ke kterému mělo dojít. Velká Británie zastávala teorii inkorporace, takže nemělo nic bránit onomu přemístění. Podle tehdejších daňových předpisů byla stanovena podmínka, že pokud chce společnost přemístit své skutečné sídlo do zahraničí, musí nejprve požádat o povolení daňového úřadu.

Společnosti Daily Mail si touto podmínkou připadala omezena ve své svobodě usazování a obrátila se tak na soud, který podal předběžnou otázku k SDEU. Na rozdíl od předchozích judikátů, kde Soudní dvůr podával více extenzivní výklad svobody usazování ve věci *Daily Mail* vyslovil názor, že společnosti nejsou beneficienty primární usazovací svobody dle SFEU, protože jsou vnitrostátním právem uměle vytvořenými subjekty, kterým byla přiznána právní subjektivita po dobu své existence. Na základě této konstrukce dovedl právo jednotlivých států,

---

¹⁶⁷ Rozsudek SDEU ze dne 28. ledna 1986 ve věci C-270/83 *Komise v Francie*

¹⁶⁸ DĚDIČ, Jan, ČECH, Petr. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*, aneb, Co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo?. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2005, s 43.

¹⁶⁹ Rozsudek SDEU ze dne 27. září 1988 ve věci C-81/87 *The Queen v H. M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc.*

v tomto případě Velké Británie, omezovat společnosti v jejich právu na přemístění sídla do zahraničí. Toto rozhodnutí zakládalo tak evropské pravidlo, že nelze svobodu usazování jak je zmíněna v čl. 49 a 53 SFEU vztahovat i na společnosti z důvodu rozdílnosti jednotlivých právních řádů členských států.

6.2.4 Centros¹⁷⁰

V případě *Centros* se proti sobě utkaly dvě jurisdikce založené na inkorporačním principu. Jednalo se o právní řád Dánska a Velké Británie. Manželé Brydeovi, kteří bydleli v Dánsku, chtěli ve Velké Británii založit společnost s názvem *Centros Ltd* se statutárním sídlem právě ve Velké Británii. Chtěli tomu tak díky tehdejšímu velmi liberálnímu nastavení britského práva společností, především v oblasti základního kapitálu a jeho splacení při začátku podnikání. Dánské předpisy v tomto ohledu tak liberálními nebyly. Manžele Brydeovi ale nikdy své skutečné sídlo do Velké Británie nepřesunuli ani se netajili tím, že je tam zřízené jen na oko a v Dánsku chtěli zřídit pouze pobočku *Centrosu*. Ve Velké Británii proto zřídili něco čemu se říká *letterbox company*. Současně s žádostí o registraci pobočky však Dánsko tuto pobočku odmítlo zaregistrovat a namítalo jednání *in fraudem legis*, nebo-li že se manželé Brydeovi snaží obejít vnitrostátní předpisy skrze *letterbox company* v Anglii a tomu stát musí zabránit s argumentací podporující ochranu práv věřitelů a třetích osob.

Soudní dvůr EU však přišel s překvapivou argumentací, že není podstatným, z jakého důvodu se snaží společnost vnitrostátním předpisům vyhnout, je však podstatné, že toto jednání je uplatněním sekundárního práva svobody usazování a zákaz registrace pobočky ze strany Dánska by byl porušením čl. 49 a 54 jak je uvádí SFEU.¹⁷¹

Toto rozhodnutí tak postupně zakládalo nové pravidlo, které stanovilo, že jednotlivé členské státy musí respektovat volbu hraničních určovatелů stanovených

---

¹⁷⁰ Rozsudek SDEU ze dne 9. března 1999 ve věci C-212/97 *Centros Ltd v Erhvervs-og Selskabsstyrelsen*.

¹⁷¹ Rozsudek SDEU ze dne 9. března 1999 ve věci C-212/97 *Centros Ltd v Erhvervs-og Selskabsstyrelsen* odst. 35, srov. WERLAUFF, Erik. Using a foreign company for domestic activities. [online]. [cit. 2013-11-25]. Dostupné na: http://www.rws-verlag.de/hauptnavigation/volltexte.html?volltext=fcac695db02687ffb7955b66a43fe6e6&jahr=1999&d ate_anchor=29031999.

jinými členskými státy. Pravidlo ale nebylo neomezené, členské státy mohly využívat tzv. *testu čtyřech podmínek*, kterým musí společnost projít, resp. který může jednotlivý členský stát použít jako katalyzátor pro zahraniční společnosti, především využívaným u těch, které vyznávají teorii sídla. Test byl založen na: nediskriminační aplikaci, zdůvodnění imperativními požadavky, vycházejícími z obecného zájmu, vhodnost pro dosažení sledovaného cíle a nesmějí omezovat více, než je nutné.¹⁷²

6.2.5 Überseering¹⁷³

Überseering byl zajímavým rozsudkem v tom ohledu, že se poprvé utkala teorie sídla se svobodou usazování. Společnost Überseering, platně založená v Nizozemí, po nějaké době přemístila sídlo, resp. změnila majitele na příslušníka Německa bydlícího v Düsseldorfu. Došlo ale k žalobě jednoho ze smluvních partner, na náhradu škody a společnost Überseering stanula před otázkou, zda má právní subjektivitu v Německu a může tedy být účastníkem řízení, stejně tak jako zda může náhradu škody vůbec požadovat. Německý soud tak podal předběžnou otázku k Soudnímu dvoru EU.

SDEU vyslovil rozsudek, kterým prohlásil jednání Německa, které spočívalo v nepřiznání právní subjektivity společnosti Überseering za neslučitelné s evropskou právní úpravou. Tento názor opřel o argumentaci, že členské státy sice mají určitou možnost omezit právo usazování, jak bylo řečeno v rozsudku *Centros*, ale nepřiznáním právní subjektivity a omezením tak svobody usazování toto právo využívat nelze. Tímto rozsudkem, byla dle mého názoru, teorie sídla výrazně oslabena vnímáním odborné i neodborné veřejnosti. Současně zmínil, že tento případ je odlišný od *Daily Mail* a nelze ho přesně aplikovat, protože se jednalo o překážky na straně státu, který přijímal.¹⁷⁴

---

¹⁷² FLUTKA, David. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí práce Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc. Str. 57.

¹⁷³ Rozsudek SDEU ze dne 5. listopadu 2002 ve věci C-208/00 *Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH*.

¹⁷⁴ CHOBOLA, Tomáš. Svoboda usazování společností v právu ES: Existují ještě bariéry pohybu společností přes hranice členských států?. EMP. 2004, 7-8, Str. 5.

6.2.6 Inspire Art

Z důvodu nárůstu velkého počtu zahraničních společností v Nizozemí, došlo k přijetí zákona o formálních zahraničních společnostech - *Wet op de formeel buitenlandse vennootschappen – WFBV*. Tento zákon formálně nezakazoval zahraničním společnostem činnost v Nizozemí, ale stanovil některé formální požadavky, aby nedocházelo toliko k obcházení vnitrostátních norem formou letterbox company a zřizováním pouhých poboček v Nizozemí. Byly zde stanoveny podmínky splaceného kapitálu alespoň ve výši obdobné pro nizozemské společnosti s ručením omezeným a dále šlo o povinnost uvádět firemní dodatek, že se jedná o formálně zahraniční společnost.

Inspire Art byla společností, která přes svou pobočku v Haagu chtěla podnikat, ale formálně měla statuární sídlo v zahraničí. V žádosti o registraci ale neuvedla firemní dodatek o tom, že se jedná o zahraniční společnost, a proto nebyla Nizozemským úřadem zaregistrována. Podala žalobu a v té se domáhala, že žádá o registraci bez splnění *WFBV*. Byla tedy řešena otázka, zda je zákon *WFBV* slučitelný s evropským právem.

SDEU ve svém rozsudku podpořil svůj předchozí názor uvedený v *Gebhart a Centros* tzv. že není důležité, z jakého důvodu určitá společnost národní předpisy obchází, pokud přímo nejedná za účelem podvodu, ale nelze tuto společnost ve svobodě usazování takto omezovat. Při testu čtyřech podmínek ustanovení *WFBV* neprošla. Výsledkem tedy bylo odmítnutí požadavku uvádět dodatek označující britskou resp. zahraniční společnost a posouzení této úpravy jako odporující evropskému právu resp. jedenácté směrnici o publicitě poboček.¹⁷⁵

6.2.7 Cartesio¹⁷⁶

Případ Cartesio byl velmi mediálně sledovaným procesem. Rozsudek SDEU totiž přejímal generální advokát Poirara Madura a zmiňoval, že pokud se SDEU přikloní k tomu, co uvedl v Daily Mail, nastane situace, která bude z pohledu

---

¹⁷⁵ Rozsudek SDEU ze dne 30. září 2003 ve věci C-167/01 *Kamer van Koophandel en Fabriekenvoor Amsterdam v Inspire Art Ltd*, Odst. 143.

¹⁷⁶ Rozsudek SDEU ze dne 16. prosince 2008 ve věci C-210/06 *Cartesio oktató v Szolgálató bt*.

národních právních řádů zneužívána. Z výroku Madura bylo zřejmé sdělení, že spíše předpokládá rozsudek ve smyslu, že členské státy nemají právo při rozhodování o „životě a smrti“ domácích společností.

Společnost Cartesio Oktató és Szolgáltató se sídlem v Maďarsku a řídící se maďarským právním řádem chtěla z důvodu svých aktivit přemístit své sídlo¹⁷⁷ do Itálie. Z pohledu maďarského zákonodárství by měla být společnost nejdříve zrušena a nařízena likvidace a posléze v Itálii znovu založena. To společnost Cartesio nechtěla a proto podala žádost o formální změnu sídla zapsaného v rejstříku z Maďarska do Itálie. Maďarský úřad však tuto žádost zamítl s odůvodněním na protiprávnost takového jednání z pohledu národního zákonodárství. U SDEU se jedna z předběžných otázek podaných maďarským soudem vztahovala právě k zachování osobního statutu a současného přemístění sídla do zahraničí, tak jak tomu bylo v případě Daily Mail.

SDEU se však se stanoviskem Madury neztotožnil a vyslovil se ve prospěch rozsudku Daily Mail v tom smyslu, že členské státy mohou omezit primární právo usazování domácím společností, které chtějí přesídlit do zahraničí. Aby tohoto rozsudku nebylo členskými státy jako nástroje pro tvorbu nebo aplikaci restriktivních opatření proti zahraničním společnostem využíváno, SDEU rovněž vyslovil názor, že primární právo usazovat se nesmí být omezeno vnitrostátním předpisem, pokud se společnost, která chce své sídlo přemístit, současně přemění na formu společnosti, která odpovídá některé z forem společnosti místa přesídlení.¹⁷⁸ V části svého rozhodnutí SDEU ale názor Madury podpořil, když řekl, že v případě, kdy by tato povinnost změny formy společnosti představovala zrušení a likvidaci společnosti, jednalo by se o porušení svobody usazování.

6.2.8 VALE¹⁷⁹

Rozsudek *VALE* byl do jisté míry posledním evolučním krokem pro pojem svobody usazování. Skutkový stav věci byl velmi prostý. Italská společnost VALE Costruzioni Srl, založena a inkorporována v Itálii, chtěla přemístit své sídlo do

---

¹⁷⁷ chápáno jako ústřední správu společnosti

¹⁷⁸ Srov. rozsudek Cartesio, odst. 111.

¹⁷⁹ Rozsudek SDEU ze dne 12. července 2012 ve věci C-378/10 *VALE Építésifé*.

Maďarska, ale na rozdíl od předchozího judikátu, jí nešlo o zachování italského osobního statutu, nýbrž chtěla být z italského rejstříku vymazána resp. zde měla zůstat poznámka o přesídlení společnosti do Maďarska. V Maďarsku však existovala již společnost s názvem VALE építési Kft založena dle maďarského práva. VALE Construzioni požádala maďarský úřad, aby byla v rejstříku zapsána jako její právní předchůdce. Tuto žádost však rejstříkový soud zamítl s odůvodněním, že maďarský právní řád neumožňuje přesídlení italské společnosti do Maďarska a rovněž zapsání právního předchůdce do veřejného rejstříku.

SDEU tedy řešil otázku, (i) zda je hostitelský stát povinen povolit přeshraniční přemístění sídla dle čl. 49 a 54 SFEU a (ii) zda v případě kladného vyslovení na otázku č (i), je členský stát oprávněn vyžadovat všechny náležitosti povinné pro vnitrostátní přeměny subjektů po přechozí společnosti.

Z kraje rozhodnutí *VALE* SDEU potvrdil svůj názor vyřčený v rozhodnutí *Daily Mail* a *Cartesio*, když poukázal na odvozenost právnických osob z národních právních řádů a možnost členských států upravovat otázky vzniku a podmínek jednotlivých forem právnických osob. Tuto národně legislativní volnost však omezil, když v souvislosti se zákazem diskriminace řekl, že členský stát nesmí rozlišovat, zda přeměnu činí společnost domácí či zahraniční.¹⁸⁰

Tímto rozsudkem tak došlo k užšímu vymezení pojmu usazování a jeho přesnějšimu dotvoření, když byl zformulován jako „účinný výkon hospodářské činnosti prostřednictvím stálé provozovny v hostitelském členském státě po neurčitou dobu.“¹⁸¹

6.3 Nadnárodní formy společností

V současné chvíli je z pohledu evropské legislativy důležitých několik předpisů upravujících nadnárodní formy společností. Jedná se o tři nařízení a asi dvacet směrnic, které upravují dílčí otázky týkající se těchto forem společností. Evropský zákonodárce však při snaze sjednotit legislativu a pomoci tak jednotlivým členským státům koexistovat stejně jako podpořit vnitřní trh naráží na neochotu

---

¹⁸⁰ Rozsudek VALE, odst. 41.

¹⁸¹ Rozsudek VALE, odst. 34. Bötcher a Kraft označili toto vymezení za „průkopnické“ BÖTTCHER, Leif; KRAFT, Julia. Grenzüberschreiten der Formwechsel und tatsächliche Sitzverlegung – *Die Entscheidung VALE des EuGH. Neue Juristische Wochenschrift*. 2012, s. 2701-2704. Str. 2703.

jednotlivých států vzdát se svých forem společností, resp. neupravit vnitrostátní předpisy tak, aby pomohly začlenit ty nadnárodní, díky jejich historickým vazbám.¹⁸²

Bylo by mylné se domnívat, že i přesto, že jsou nařízení jako pramen sekundární práva přímo aplikovatelná, národní právní úpravy v této oblasti tak již není potřeba. Přijetí několika nařízení o nadnárodních sdružovacích formách by mělo nedostatky jednotlivých právních řádů zcela pokrývat, ale tak tomu zcela určitě není. Avšak přijetím těchto nařízení došlo k velkému posunu vpřed v právu společností.¹⁸³

6.3.1 Evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS)

EHZS je nejstarší formou komunitární nadnárodní společnosti. Je upraveno Nařízením Rady č. 2137/1985.¹⁸⁴ Do českého práva bylo promítnuto zákonem č. 360/2004 Sb. Již na této formě nadnárodní společnosti lze zaznamenat dvojkolejnost právní úpravy nařízení a vnitrostátního předpisu.

EHZS nemá tak velký ekonomický význam jako jiné formy sdružení avšak přispívá k přeshraniční mobilitě společností. K tomu zejména dochází umožněním přeshraniční změny sídla, kdy je vyžadována změna rozhodného právního řádu.¹⁸⁵ Zvláštnost EHZS je v jejím účelu, kdy nesleduje pouze podnikatelskou činnost s vidinou zisku, nýbrž smyslem EHZS je podpora členů při hospodářské činnosti s přeshraničním prvkem a umožnit jim tak lepší hospodářské výsledky.¹⁸⁶ Jejím ekonomickému významu rovněž odpovídá četnost využití této formy nadnárodní společnosti, která samozřejmě není příliš vysoká.

6.3.2 Evropská společnost (SE)

Druhou komunitární nadnárodní formou společnosti je „*Societas Europea*“ nebo-li evropská společnost mnohdy nazývaná též jako evropská akciová společnost.

---

¹⁸² SYLLOVÁ, Jindřiška; PÍTROVÁ, Lenka; PALDUSOVÁ, Lenka et al. *Lisabonská smlouva: komentář*. 1 vyd. Praha : C. H. Beck, 2010. xli, 1299 s. ISBN 978-80-7400-339-4. Str. 326.

¹⁸³ PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 8073571498. Str. 514.

¹⁸⁴ Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25. července 1985 o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS)

¹⁸⁵ PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 8073571498. Str. 515.

¹⁸⁶ Srov. preambule nařízení o EHZS. Dostupné např. z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3A126015>.

Ta byla začleněna do českého právního řádu zákonem č. 627/2004 Sb. který reflektuje úpravu obsaženou v nařízení č. 2157/2001.¹⁸⁷

SE je jednou z forem nadnárodních společností, která je využívána pro větší podnikatelské projekty. Kromě nařízení a zákona se subsidiárně užije též vnitrostátní úpravy akciových společností, která jednotu SE pro celý vnitřní trh mírně roztříštila.¹⁸⁸Tento fakt tedy vede k následku, že namísto jedné pro všechny státy stejné evropské akciové společnosti, je zde vytvořených 28 velmi podobných, avšak ne úplně stejných evropských akciových společností jednotlivými členskými státy.

Dalším omezením kterou SE disponuje je původ jejího vzniku. SE nelze založit jinak než fúzí, vytvořením holdingu, založením dceřiné společnosti, změnou z národní akciové společnosti a v neposední řadě založením dceřiné společnosti jiné SE.¹⁸⁹To ovšem výrazně snižuje její atraktivitu.

Zvláštností pro český právní řád je vlastnost SE, která umožňuje její činnost založenou pouze na monistické struktuře orgánu společnosti. Zatímco pro český právní řád je typický dualistický model orgánu společnosti, ve kterém je oddělena exekutiva společnosti od její dozorčí činnosti, představována obvykle představenstvem a dozorčí radou. Nařízení stanovuje povinnost umožnit zřídit SE právě jak na nám známém dualistickém modelu tak na tzv. monistickém, kde společnost je představována pouze jedním vrcholným orgánem, který vykonává jak exekutivu, tak dozor.¹⁹⁰

V praxi je tento typ korporátního sdružení využíván výrazně více než EHZS. V České republice je procento založených SE oproti ostatním státům dokonce mnohonásobně vyšší a uvádí se, že až 65 % všech SE bylo založeno v ČR. Její atraktivita je dána jejím image. Z pohledu obchodním partnerů i věřitelů je považována za důvěryhodnou formu korporátního sdružení a z pohledu samotných

---

¹⁸⁷ Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o *statutu evropské společnosti* (SE). [online]. [cit. 2015-06-03]. Dostupné např. z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32001R2157>.

¹⁸⁸ PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 8073571498. Str. 520

¹⁸⁹ FLUTKA, David. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí práce Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc. Str. 67.

¹⁹⁰ PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 8073571498. Str. 524

zakladatelů potom jako vhodná cesta k ušetření nákladů nebo způsob jak efektivně přeshraničně přemístit sídlo.

6.3.3 Evropská družstevní společnost (SCE)

Evropská družstevní společnost je na evropské úrovni upravena nařízením č. 1435/2003¹⁹¹ a směrnicí č. 2003/72/ES.¹⁹² Co se české národní úpravy týče, SCE je upravena zákonem č. 307/2006 Sb. Pokud předchozí forma nadnárodní společnosti odpovídala spíše korporátním typu, SCE připomíná spíše družstvo. Jejím cílem je tedy snaha o podporu přeshraničního podnikání ve formě družstva.¹⁹³

Díky SCE je tak umožněna přeshraniční spolupráce jak fyzických, tak právnických osob a současně i družstev. Lze tak vytvářet sdružení se stejnou strukturou jako u evropské akciové společnosti, nebo-li s možností jak monistické tak dualistické struktury vnitřních orgánů. Cílem SCE je naplňování společných hospodářských, sociálních a kulturních cílů svých členů.¹⁹⁴

Pokud tedy výše uvedené shrneme, dojdeme k závěru, že na evropském trhu společností v současné chvíli existují 3 formy společností. Hlavním kritériem, které společnosti od sebe odděluje, je charakter podnikatelské činnosti. Zatímco EHVS má podpůrnou funkci pro své členy a její činnost spočívá v kumulaci zdrojů a dovedností,¹⁹⁵ naproti tomu SE je vhodná spíše při kapitálově náročných projektech a usnadňuje přeshraniční podnikání. Poslední formou společnosti je SCE, která je vytvořena za účelem uspokojování potřeb svých členů. Z tohoto krátkého shrnutí, ale vyplývá, že v současné chvíli na evropském trhu chybí forma společnosti, která by podporovala menší podnikatele při snaze expandovat do zahraničí.

---

¹⁹¹ Nařízení Rady (ES) č. 1435/2003 ze dne 22. července 2003 o statutu Evropské družstevní společnosti (SCE).[online]. [cit. 2015-06-03]. Dostupné např. z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM:l26018>.

¹⁹² Směrnice Rady č. 2003/72/ES ze dne 22. července 2003, kterou se doplňuje statut evropské družstevní společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců. [online]. [cit. 2015-06-03]. Dostupné např. z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM:l26018>.

¹⁹³ Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions on the promotion of co-operative societies in Europe. COM/2004/0018 final. [online]. [cit. 2015-06-03]. Dostupné z [<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52004DC0018&from=CS>].

¹⁹⁴ Ustanovení čl. 1 odst. 3 nařízení o SCE

¹⁹⁵ BUBNÍKOVÁ, Hana. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí práce Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc. Str. 47.

6.3.4 Societas Unius Personae (SUP)

Jedná se o společnost s ručením omezeným s jedním společníkem, o které byla v dubnu 2014 Komisi předložena směrnice.¹⁹⁶ Tato forma společnosti má ve své podstatě zaplnit výše zmíněnou díru evropského trhu společností, kterou jsem uvedl. Je potřeba ale zmínit, že se nejedná jako v přechozích případech o zcela novou nadnárodní formu společnosti, nýbrž má být tímto aktem vytvořena standardizovaná podoba společnosti s ručením omezením. V současné chvíli tato směrnice stále čeká na své schválení.¹⁹⁷ Směrnice stanoví povinnost pro členské státy, zřídit ve svých právních řádech společnost s ručením omezeným s jediným společníkem a unifikuje pravidla pro její založení, výši základního kapitálu a další otázky s touto problematikou spojené.

---

¹⁹⁶ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem COM/2014/0212 final - 2014/0120 (COD). [online]. [cit. 2015-06-03]. Dostupné z [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014PC0212&from=CS]

¹⁹⁷ informace dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/oeil-mobile/fiche-procedure/2014/0120\(COD](http://www.europarl.europa.eu/oeil-mobile/fiche-procedure/2014/0120(COD)

7 Závěr

Ve své diplomové práci jsem se snažil nejprve vysvětlit základní pojmy, dále jsem přešel k jednotlivým národním formám společností a následně jsem se pokusil poukázat na podstatné historické souvislosti, které národní i mezinárodní úpravu práva společností provázely. Navazující část své práce jsem věnoval analýze přeshraniční mobility společností a s tím spojené právní úpravy osobního statutu. V této části jsem mnohdy podával svůj osobní názor na věc.

Teorie sídla a teorie inkorporace, které se v podstatné části této práce střetávají, se zcela jistě střetávají i ve skutečnosti při aplikaci nejrůznějších právních předpisů a přeshraniční mobility společností. Je to nepřetržitý proces, který do značné míry nebude nikdy vyřešen, díky diverzitě jednotlivých právních řádů napříč Evropou, historickými souvislostmi nebo jen rozdílnými jazyky. Pokud mohu tyto dvě teorie porovnat, lze je připodobnit k rybáři a rybě. Rybář představuje teorii inkorporační, je proaktivní, mění místa, snaží se soutěžit s ostatními, přemísťuje se, zatímco teorie sídla je jako ryba ve vodě. Vyznačuje se určitou konstantností, pasivitou, tu a tam se chce najíst, ale v podstatě se brání zásahu z venčí. Nelze říct, kdo na konci dne vyjde jako vítěz.

Česká úprava osobního statutu vychází z inkorporační teorie. Na první pohled by se náš právní řád spíše řadil k těm restriktivnějším, ochranářským, proto je trochu překvapující, že je ČR na této teorii založena. Domnívám se, že je to ale spíše než záměrem zákonodárce, dáno shodou náhod a historickým vývojem naší země především v souvislosti s převzetím úpravy ze ZMO. V současné chvíli je tento přístup ale zákonem zmiňován dokonce dvakrát, a to jak v ZMPS tak v ObčZ, proto o náhodě již nelze mluvit. V důsledku toho jsou možnosti inkorporace společností ze stran jak národních zakladatelů tak těch zahraničních, velmi otevřené a lze si z právních řádů vybírat. Pozitivem tohoto přístupu je rovněž kompatibilita našeho právního řádu s principy, které vytváří Evropská unie a tak nižší míra sporů.

Evropská unie, dle mého názoru, podporuje inkorporační princip. Vytváří toliko jednotný trh, na kterém mohou jednotlivé právní řády soutěžit a motivuje tak členské státy k tomu, aby se otázkami národní právní úpravy svých společností více zabývaly. Současně s tím Evropská unie nenechá tyto členské státy zápasit mezi sebou a do těchto vztahů vstupuje způsobem, který je jí blízký. Jednak podává

interpretaci nejasných ustanovení napříč evropskou právní úpravou a dotváří tak legislativní proces a jednak vytváří nové právní předpisy, které mají pomoci překonat zásadní rozdíly právní úpravy mezi jednotlivými členskými státy. Vytváří tak nadnárodní formy společností mezi kterými největší roli hraje evropská akciová společnost a až čas ukáže, jak velkým hráčem bude *Societas Unius Personae* nebo-li evropská společnost s ručeným omezeným s jedním společníkem.

Companies in private international law

Resume

The main goal of this thesis is to analyze the cross-border movement of companies with an emphasis on the historical facts surrounding the formation of individual companies, the legal regulation of the personal status and the case law of the Court of Justice of the European Union.

This, in my view, is due to the globalization of the world economy and many changes such as "Brexit". Questions that needs to be determined. The law applicable to cross-border movement of companies will become more and more up-to-date than ever. Part of the thesis was devoted to collisional norms of both national law and several cases of foreign countries and associated theories - the theory of real seat and the incorporation theory. These two approaches are in many ways very contradictory.

The thesis is divided into seven chapters. In the first chapter there is an introduction to the issue and the next chapter is intended to bring the readers closer to the basic terms, which often appear, in this diploma thesis.

The third chapter then deals largely with individual legal forms of society, and focuses on their historical development.

The fourth chapter is about the personal status and how this term is regulated in the Czech law, and emphasis is placed both on the historical development and on the rules contained in the Civil Code¹⁹⁸ and the Law on Private International Law.¹⁹⁹

The fifth chapter discuss European regulation and, above all, with the right to settle as set out in the TFEU. In connection with this issue, there are mentioned several fundamental judicial decisions of the Court of Justice of the European Union which, over time, completed the term of freedom of establishment.

The final chapter summarizes what is most important in this work. And the reader is forced to think about the whole issue from his point of view.

---

¹⁹⁸ zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

¹⁹⁹ zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém

Seznam použitých zkratk

PRÁVNÍ PŘEDPISY

ObčZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
PřemZ	zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů
ZMO	zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech

EVROPSKÉ ZAHRANIČNÍ PŘEDPISY

SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie (ve znění Lisabonské smlouvy)
IPRG	Švýcarský spolkový zákon ze dne 18. prosince 1987, o mezinárodním právu soukromém

DALŠÍ ZKRATKY

EHP	Evropský hospodářský prostor EU Evropská unie
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
EHS	Evropské hospodářské společenství
EHZS	Evropské hospodářské zájmové sdružení
SE	Evropská akciová společnost
SUP	Evropská společnost s ručením omezeným s jedním společníkem

Klíčová slova

Společnost v mezinárodním právu soukromém

Společnost, mezinárodní právo soukromé, princip sídla, inkorporační princip

KEYWORDS

Companies in private international law

Company, private international law, conflicts of laws, real seat principle, incorporation principle

Použitá literatura

Monografie, komentáře a učebnice

BŘÍZA, Petr et al. Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2014. xxi, 745 s. ISBN 978-80-7400-528-2.

BYSTRICKÝ, Rudolf. Základy mezinárodního práva soukromého. Praha : Orbis, 1958. 525 s. CRAIG, Paul; DE BÚRCA, Gráinne. EU Law: text, cases and materials. 5th ed. Oxford.

DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. Evropská (akciová) společnost. Praha : POLYGON, 2006. 632 s. ISBN 80-7273-133-5.

DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. Evropské právo společností včetně úplného znění předpisů komunitárního práva. 1. vyd. Praha : POLYGON, 2004. 531 s. ISBN 80-7273-110-6.
DOBIÁŠ, Petr et al. Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentář : podle právního stavu k 1. lednu 2014. 1. vyd. Praha : Leges, 2013. 528 s. ISBN 978-80-87576-94-6.

DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Občanské právo hmotné: svazek 1: díl první: Obecná část. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-326-5.

DVOŘÁK, Tomáš. Přeměny a přeshraniční přeměny obchodních společností a družstev. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 540 s. ISBN 978-80-7357-970-8.

ELIÁŠ, Karel. Sídlo právnických osob (poznámky k soukromoprávní úpravě se zvláštním zřetelem k obchodním společnostem - kritický rozbor). Právník. 1993, roč. 132, č. 9, s. 756-776.

HARTMANN, Antonín; ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha : Linhart, 1935, 1192 s.

KUČERA, Zdeněk; GAŇO, Jiří. Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy. 1. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2014. 495 s. ISBN 978-80-7380-541-8.

KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ; Květoslav RŮŽIČKA et al. Mezinárodní právo soukromé. 8. vyd. Brno : Doplněk, 2015. 430 s. ISBN 978-80-7239-321-3.

KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav et al. Právo mezinárodního obchodu. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7380-108-3.

LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník I: obecná část (§1-654): komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2012. 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

PAUKNEROVÁ, Monika. Evropské mezinárodní právo soukromé. 2 vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. xxx, 304 s. ISBN 978-80-7400-504-6.

PAUKNEROVÁ, Monika. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998. 219 s. ISBN 80-7184-598-1.

PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta et al. Zákon o mezinárodním právu soukromém :komentář. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013. lxxiii, 853 s. ISBN 978-80-7478-368-5.

PELIKÁNOVÁ, Irena. Obchodní právo: učebnice. 2., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 576 s. ISBN 978-80-7357-525-0.

PELIKÁNOVÁ, Irena; ČERNÁ, Stanislava et al. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. 1. vyd. Praha : ASPI, a.s., 2006. 545 s. ISBN 80-7357-149-8.

ROZEHNAL, Aleš et al. Obchodní právo. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. ISBN 978-80-7380-524-1.

SVOBODA, Pavel. Úvod do evropského práva. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. xx, 412 s. ISBN 978-80-7400-488-9.

SYLLOVÁ, Jindřiška; PÍTROVÁ, Lenka; PALDUSOVÁ, Lenka et al. Lisabonská smlouva: komentář. 1 vyd. Praha : C. H. Beck, 2010. xli, 1299 s. ISBN 978-80-7400-339-4.

ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. Obchodní zákoník: komentář. 13. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. xxii, 1447 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan; FIALA, Josef et al. Občanský zákoník: komentář: svazek 1. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014. lxxv, 1667 s. ISBN 978-80-7478-370-8. Str. 476-477.

Články a příspěvky ve sbornících

ČECH, Petr. Hlavní změny v zákoně o přeměnách od 1. 1. 2012 (I). Finanční řízení & controlling v praxi. 2012, č. 2, s. 31-38.

ČECH, Petr; DĚDIČ, Jan; ŠTENGLOVÁ, Ivana. Právní důsledky změny koncepce sídla. Obchodněprávní revue. 2010, č. 4, s. 100-105. ISSN 1803-6554.

DOLEŽIL, Tomáš; SALAČ, Jaroslav. Aktuální otázky svobody usazování (podnikání) obchodních společností. Právní rozhledy. 2003, č. 5, s. 224 - 229. ISSN 1210-6410.

EBKE, Werner F. The European Conflict-of-Corporate-Laws Revolution: Überseering, Inspire Art and Beyond. The International Lawyer. 2004, roč. 38, č. 3, s. 813-853.

CHOBOLA, Tomáš. Svoboda usazování společností v právu ES: Existují ještě bariéry pohybu společností přes hranice členských států?. EMP. 2004, č. 7-8, s. 3-10. ISSN 1210-3977.

KUČERA, Zdeněk. Obchodní společnosti v návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, ČERNÁ, Stanislava; ČECH, Petr. Pocta Ivaně Štenglové k sedmdesátým narozeninám: právo společností : ohlédnutí za dvěma

desetiletími účinnosti obchodního zákoníku. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 131-138. ISBN 978-80-7400-262-5.

PAUKNEROVÁ, Monika. K pojmu uznání zahraničních právnických osob. Právník. 1997, č. 10-11, s. 843-862.

PAUKNEROVÁ, Monika. Obchodní společnosti ve světle práva Evropské unie. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, ČERNÁ Stanislava; ČECH Petr. Pocta Ivaně Štenglové k sedmdesátým narozeninám: právo společností: ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku. Praha: C.H. Beck, 2012. S. 197-210. ISBN 9788074002625.

PAUKNEROVÁ, Monika. Státní příslušnost právnických osob. Právník. 1997, č. 6, s. 457-475.

ROTHER, Nicole. Freedom of establishment of legal persons within the European Union: An analysis of the European Court of Justice decision in the Überseering case. American University Law Review. 2004, roč. 53, č. 5, s. 1103 - 1141.

Elektronické zdroje

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 89/2012 Sb. [online]. [cit. 2015-06-03]. Dostupná např. z [<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>].

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 91/2012 Sb. [online]. [cit. 2015-06-03]. Dostupná např. z webových stránek Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ve sněmovním tisku č. 364 [<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71128&pdf=1>].

Důvodová zpráva k zákonu č. 355/2011 Sb, kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. [online]. [cit. 2015-06-03]. Dostupná např z webových stránek Poslanecké směnovny Parlamentu ČR ve sněmovním tisku č. 365 [<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71132&pdf=1>].

Stanovisko generálního advokáta Poiara Madura ze dne 22. května 2008 k případu C-210/06 Cartesio oktató v Szolgáltató bt., ECLI:EU:C:2008:294. [online]. [cit. 2015-

06-03]. Dostupné z [http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=67750&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=560619].

MURÁN, Filip. *Kolik stojí založit společnost s ručením omezeným?* [online]. 24. 11. 2016, , 4 [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/kolik-stoji-zalozit-spolecnost-s-rucenim-omezenym-104072.html>

Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem COM/2014/0212 final - 2014/0120 (COD). [online]. [cit. 2015-06-03]. Dostupné z [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014PC0212&from=CS].

Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe. [online]. 4. listopadu 2002 [cit. 2015-06-03]. Dostupné z [http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/report_en.pdf].

Communication from the Commission to the Council and the European Parliament - Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union - A Plan to Move Forward. COM/2003/0284[online]. 21. květen 2003 [cit. 2015-06-03]. Dostupné z [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52003DC0284].

Companies Act 2006 čl. 763 [online]. [cit. 2006-03-24]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/section/763>

POKORNÝ, Miroslav; CHADIMOVÁ, Helena. Přeshraniční přemístění sídla společnosti dle novely zákona o přeměnách. In: www.epravo.cz [online]. [cit. 2015-06-03]. Dostupné z [http://www.epravo.cz/top/clanky/preshranicni-premisteni-sidla-spolecnosti-dle-novely-zakona-o-premenach-85578.html].

VODIČKA GROSOVÁ, Pavlína a Jakub MÁLEK. *Od 7. Června 2016 dochází ke snížení poplatků spojených se založením společnosti s ručením omezeným?* [online]. , 2 [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: http://www.hajekzrzavecky.cz/wp-content/uploads/2017/06/Od_7._cervna_2016_dochazi_ke_snizeni_poplatku_spojnych_se_zalozenim_spolecnosti_s_rucenim_omezenym_-1.pdf

Právní předpisy

Zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu).

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení.

Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti.

Zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti.

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Dohoda o Evropském hospodářském prostoru.

Haagská úmluva o uznání právní subjektivity zahraničních společností, sdružení a osob a nadací.

Smlouva o fungování Evropské unie.

Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25. července 1985 o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS).

Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE). 73

Směrnice Rady č. 2001/86/ES ze dne 8. října 2001, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců.

Nařízení Rady (ES) č. 1435/2003 ze dne 22. července 2003 o statutu Evropské družstevní společnosti (SCE).

Směrnice Rady č. 2003/72/ES ze dne 22. července 2003, kterou se doplňuje statut evropské družstevní společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/56/ES ze dne 26. října 2005 o přeshraničních fúzích kapitálových společností.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/102/ES ze dne 16. září 2009 v oblasti práva společností o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem.

Švýcarský spolkový zákon ze dne 18. prosince 1987, o mezinárodním právu soukromém (SR 291 Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht).

Judikatura

Rozsudek SDEU ze dne 27. září 1988 ve věci C-81/87 The Queen v H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust PLC; ECLI:EU:C:1988:456.

Rozsudek SDEU ze dne 9. března 1999 ve věci C-212/97 Centros Ltd v Erhvervs-og Selskabsstyrelsen; ECLI:EU:C:1999:126.

Rozsudek SDEU ze dne 5. listopadu 2002 ve věci C-208/00 Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC); ECLI:EU:C:2002:632.

Rozsudek SDEU ze dne 30. září 2003 ve věci C-167/01 Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd; ECLI:EU:C:2003:512.

Rozsudek SDEU ze dne 13. prosince 2005 ve věci C-411/03 SEVIC Systems AG, ECLI:EU:C:2005:762.

Rozsudek SDEU ze dne 12. července 2012 ve věci C-378/10 VALE Építési Kft,

ECLI:EU:C:2012:440.

Švýcarský nejvyšší soud (Bundesgerichtshof):

Rozhodnutí švýcarského nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 1991, sp. zn. BGE 117 II 494.

Německý nejvyšší soud (Bundesgerichtshof):

Rozhodnutí německého nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2003, sp. zn. VIII ZR 155/02.

Rozsudek německého nejvyššího soudu ze dne 27. října 2008, sp. zn. II ZR 158/06.